

SLOVAK | BUSINESS | AGENCY

GENERAČNÁ VÝMENA
V PRAXI:

NÁSTUPNÍCTVO V ŽIVNOSTENSKOM PODNIKANÍ

Zakladatelia Slovak Business Agency

ZPS
ZDRUŽENIE PODNIKATELOV
SLOVENSKA

SLOVENSKÝ
ŽIVNOSTENSKÝ
ZVÄZ

SLOVAK | BUSINESS | AGENCY

OBSAH

1. ÚVOD	str. 8
2. PRÁVNÝ ZÁKLAD	str. 10
2.1 Nástupníctvo počas života živnostníka	str. 13
2.1.1 Predaj podniku živnostníka	str. 17
2.1.2 Vklad podniku živnostníka do obchodnej spoločnosti nástupníka	str. 28
2.1.3 Iné alternatívy a ich realizovateľnosť	str. 30
2.2 Nástupníctvo po smrti živnostníka	str. 33
2.2.1 Pokračovanie v živnostenskom podnikaní do skončenia dedičského konania	str. 35
2.2.2 Pokračovanie v živnostenskom podnikaní do 6 mesiacov od skončenia dedičského konania	str. 39
2.2.3 Pokračovanie v živnostenskom podnikaní po 6 mesiacov od skončenia dedičského konania	str. 41
2.3 Niektoré otázky bezpodielového spoluvlastníctva manželov (BSM)	str. 45
2.4 Zamestnávanie rodinných príslušníkov	str. 49
3. DAŇOVÉ ASPEKTY	str. 54
3.1 Nástupníctvo počas života živnostníka	str. 57
3.1.1 Daňové aspekty predaja podniku živnostníka nástupníkovi	str. 57
3.1.1.1 Daň z príjmov pri predaji podniku	str. 58
3.1.1.2 Transferové oceňovanie pri predaji podniku	str. 60
3.1.1.3 DPH pri predaji podniku	str. 61
3.1.2 Daňové aspekty vkladu podniku živnostníka do obchodnej spoločnosti nástupníka	str. 62
3.1.2.1 Daň z príjmov pri vklade podniku	str. 63
3.1.2.2 Transferové oceňovanie pri vklade podniku	str. 65
3.1.2.3 DPH pri nepeňažnom vklade podniku	str. 65
3.1.3 Daňové aspekty iných alternatív	str. 66
3.1.3.1 Predaj/vklad individuálnych zložiek majetku	str. 66
3.1.3.2 Vyradenie individuálnych zložiek majetku z obchodného majetku, resp. preradenie do osobného vlastníctva	str. 67

3.2	Nástupníctvo po smrti živnostníka	str. 68
3.2.1	Oblasť dane z pridanej hodnoty	str. 69
3.2.1.1	Oznamovacia povinnosť	str. 69
3.2.1.2	Pokračovanie v živnosti do skončenia dedičského konania	str. 70
3.2.1.3	Pokračovanie v živnosti po skončení dedičského konania	str. 71
3.2.2	Oblasť dane z príjmov a vedenie účtovníctva	str. 74
3.2.2.1	Oznamovacia povinnosť	str. 75
3.2.2.2	Dočasná správa dedičstva do skončenia dedičského konania	str. 76
3.2.2.3	Vysporiadanie daňových povinností po skončení dedičského konania	str. 81
3.2.3	Oblasť elektronickej registračnej pokladnice	str. 84
3.2.3.1	Oznamovacia povinnosť a následné používanie	str. 84

4. OSTATNÉ ASPEKTY

str. 88

4.1	Hodnota živnosti pri jej transfere na nástupcu alebo do obchodnej spoločnosti nástupcu	str. 90
4.1.1	Metodika oceňovania živností pre účely transferu	str. 91
4.1.2	Špecifiká pri SZČO/živnosti v oblasti stanovenia hodnoty/ceny	str. 93
4.2	Finančný plán ako podklad pre ocenenie a súčasne ako nástroj riadenia u nástupcu	str. 98
4.3	Možnosti financovania prevzatia živnosti nástupcom a riziká spojené s finančným zaťažením pre nástupcu	str. 102

10 ODPORÚČANÍ PRI PREBERANÍ NÁSTUPNÍCTVA

str. 108

JÁN SOLÍK

prezident Združenia
podnikateľ'ov Slovenska
(ZPS)

Príbeh súkromného podnikania na Slovensku sa rovnako ako príbeh nášho združenia začal písať pred takmer štyrmi desaťročiami. Jeho hrdinami boli tí, ktorí vymenili istotu zamestnania za odvahu postaviť sa na vlastné nohy – v garážach prerobených na dielne, s písacím strojom v rohu obývačky, v prvých súkromných ambulanciách či projekčných kanceláriách. Spájalo ich zanievanie, osobná odvaha a meno, ktoré do podnikania vložili. Tieto rodinné živnosti a slobodné povolania sa stali základnými kameňmi našej ekonomiky. Postupne sa však zväčšujú rady tých, ktorí stoja pred najväčšou skúškou: ako odovzdať štafetu ďalšej generácii.

Za rokmi práce totiž nie je len IČO, ale vybudované vzťahy, know-how a existenčná istota rodiny. Pre čoraz viac zakladateľ'ov sa otázka „ako ďalej“ stáva prioritou. Kedy je správny čas začať? Čo treba vyriešiť počas života a na čo myslieť v prípade dedičského konania? Ako sa nestratiť v spleti právnych, daňových a majetkových otázok?

Na mnohé z nich neexistujú univerzálne odpovede. Slovenský právny poriadok dodnes nepozná priamy spôsob, ako „prepísať“ živnosť z rodiča na dieťa. O to dôležitejšie je mať k dispozícii odborné informácie a praktické odporúčania, ktoré súčasný rámec umožňuje.

V Združení podnikateľov Slovenska si uvedomujeme, že úspešná generačná výmena má priamy vplyv nielen na rodiny podnikateľov, ale aj na stabilitu regiónov. Naším cieľom je, aby podnikatelia v tomto procese neboli sami. Verím, že vám táto príručka pomôže zorientovať sa v legislatíve a dodá vám odvahu urobiť potrebné kroky v správnom čase. Má ambíciu pomôcť nielen tým, ktorí už stoja pred konkrétnym rozhodnutím, ale aj tým, ktorí chcú začať uvažovať včas.

Úspešná generačná výmena v rodinnej živnosti či odbornej praxi totiž nie je len o „papieroch“ na úradoch či daniach. Je o hľadani cesty, ako zachovať to, čo ste roky budovali. Ako zakladatelia ste do podnikania vložili kus svojho života a ako nástupcovia preberáte zodpovednosť, ktorá sa v žiadnej škole neučí. O to viac treba oceniť rozhodnutie nastupujúcej generácie zostať doma na Slovensku a s hrdosťou rozvíjať rodinné podnikanie.

Želám vám, aby sa tento náročný proces zavŕšil s pocitom spoločnej hrdosti na to, že meno, ktoré ste roky budovali, zostáva v dobrých rodinných rukách.

*Úspešná generačná výmena je
základným kameňom, na ktorom stavia
nová generácia*

Združenie podnikateľov Slovenska (ZPS) je prvým združením súkromných podnikateľov v modernej histórii našej krajiny. Už viac ako 35 rokov obhajuje záujmy firiem, ktoré na Slovensku vytvárajú hodnoty a záleží im na tom, aby podnikanie nebolo obmedzované zbytočnými reguláciami, zákony boli jednoduchšie, podnikatelia mali viac slobody a štát nežiadal neprimerané dane a odvody. ZPS zároveň aktívne poukazuje na kľúčové celospoločenské výzvy – od klesajúcej kvality školstva a nepriaznivého demografického vývoja až po politiku, ktorá uprednostňuje prerozdeľovanie bohatstva pred jeho tvorbou.

1.

ÚVOD

Živnostenské podnikanie je najbežnejším a najľahším vstupom do podnikateľského sveta. Po prechode na trhovú ekonomiku (po roku 1989) sa už v 90-tych rokoch vyformoval silný živnostenský stav. Mnohí živnostníci sa stali aj zamestnávateľmi a ich podniky sa rozrástli ďaleko nad rámec pôvodného významu spojenia „*samostatne zárobkovo činná osoba*“.

Živnostenské podnikanie má svoje špecifiká v porovnaní s obchodnými spoločnosťami či družstvami. Živnostník je neoddeliteľnou a zároveň kľúčovou súčasťou živnostenského podnikania, a to práve vďaka jeho osobnému zapojeniu a zodpovednosti – ide o jeho osobné podnikanie, kedy sám živnostník ručí celým svojím majetkom. Mnohým živnostníkom sa podarilo zveľadiť a rozšíriť svoje podnikanie natoľko, že v určitom momente by sa mali zamyslieť a zvážiť, či sa jedná aj naďalej o najvhodnejšiu formu ich podnikania s ohľadom na aktuálnu veľkosť ich podnikania a riziká, ktoré táto forma podnikania v sebe

zahíňa. Iní pokračujú v živnostenskom podnikaní aj po dekádach a s oveľa väčšími podnikmi, vediac, že trh vníma ručenie aj meno živnostníka a ich osobný vklad ako vyššiu garanciu spoľahlivosti. Špecifik živnostenského podnikania je viacero aj pokiaľ ide o účtovníctvo, dane či iné oblasti. V tejto publikácii Vám priblížime špecifiká živnostenského podnikania s ohľadom na nástupníctvo ďalšej generácie.

V publikácii sa zaoberáme tým, aké možnosti má živnostník pri odovzdávaní podnikania ďalšej generácii, a to z právneho, daňového, ako aj širšieho podnikateľského pohľadu. Kedy a ako začať, na čo nezabudnúť, ako predísť rizikám a zbytočným nákladom, podľa čoho si vybrať konkrétnu cestu nástupníctva, a tiež kto s tým môže pomôcť a poradiť. To všetko s ohľadom na spomínané špecifiká živnostenského podnikania.

Ako však napísal Benjamin Franklin v roku 1789 v liste svojmu priateľovi Jeanovi-Baptistovi Le Royovi:

„Na tomto svete nie je nič isté
okrem smrti a daní.“

V publikácii sa preto zaoberáme aj tým, čo sa deje so živnosťou a podnikom živnostníka po jeho smrti a čo to znamená v praxi pre nástupcov v takejto situácii, s ktorou doposiaľ nemajú skúsenosť.

V každom prípade platí, že nástupníctvo v akejkol'vek forme podnikania je náročné a je to svojím spôsobom najväčšia transakcia v živote podnikateľa. Veríme preto, že vám obsahom tejto publikácie pomôžeme zorientovať sa v možnostiach a špecifikách v nástupníctve pri živnostenskom podnikaní.

Prajeme vám veľa úspechov vo vašom podnikaní a úspešné zvládnutie nástupníctva vo vašom podniku!

2.

PRÁVNÝ ZÁKLAD

Mgr. Juraj Filin

Autor kapitoly

Juraj vyštudoval právo na Trnavskej univerzite v Trnave. Po skončení štúdia začínal ako exekútorský koncipient a následne pôsobil v niekoľkých spoločnostiach ako firemný právnik a vedúci právnych oddelení, pričom bol aj členom predstavenstva nebankovej spoločnosti, kde bol zodpovedný za oblasť práva.

Má viac ako 20-ročné skúsenosti v oblasti občianskeho a obchodného práva. V súčasnosti v advokátskej kancelárii CLA Slovakia Legal s.r.o. zastáva pozíciu senior právnik a venuje sa najmä oblastí M&A transakcií, podnikovým kombináciám, real estate a developmentu. Aktívne spolupracuje na projektoch týkajúcich sa transformácií podnikov a spoločností. Súčasťou jeho agendy je aj vedenie a podpora tímu právnikov, ktorý sa zaoberajú rôznymi inými oblasťami práva ako pracovné právo, korporátne právo a zmluvné právo.

Popri svojej základnej práci právnik sa venuje aj marketingu a píše články a realizuje odborné školenia pre klientov a verejnosť najmä v oblasti stavebného práva a AML procesov, čím sa snaží zvýšiť povedomie o týchto oblastiach a prispieť k zvýšeniu informovanosti verejnosti a klientov.

V posledných rokoch je čoraz aktuálnejšia otázka nástupníctva v rodinných firmách, ako aj v „rodinných živnostiach“. Veľa živnostníkov, ktorí začali svoje podnikanie hneď po Nežnej revolúcii, chce teraz odovzdať svoje podnikanie svojim deťom a príbuzným. Vo mnohých prípadoch títo podnikatelia vytvorili za tie roky podnikania malé, ale aj veľké podniky či firmy s veľkým majetkom a okruhom odberateľov a dodávateľov, ktoré chcú ako celok ponechať svojej ďalšej generácii, aby sa o podniky riadne starala a pokračovala v podnikaní.

Avšak s prevzatím rodinnej živnosti nástupníkmi sa spája veľa právnych, ako aj daňových otázok a problémov, ktoré slovenský právny systém so sebou prináša.

Odobzdanie živnosti svojim nástupníkom sa môže uskutočniť:

- počas života živnostníka,
- po smrti živnostníka.

Odobzdanie živnosti počas života živnostníka jeho nástupníkom priamo upravené v slovenskom právnom poriadku nie je. Nie je upravené ani v zákone č. 455/1991 Zb. z. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „*ZoŽP*“), a preto je potrebné použiť nepriame spôsoby odobzdanie živnosti, a to najmä tie upravené v zákone č. 513/1991 Zb. z. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „*Obchodný zákonník*“).

Naopak, pokračovanie v živnosti po smrti podnikateľa už **ZoŽP upravuje, avšak aj tu vznikajú rôzne právne otázky, na ktoré niekedy ani právna prax nevie dať jednoznačnú odpoveď.**

2.1 Nástupníctvo počas života živnostníka

V tejto časti sa budeme venovať prevodu živnosti na nástupníka počas života živnostníka, ktorý chce odovzdať alebo previesť svoje podnikanie.

ZoŽP priamo v § 10 ods. 7 upravuje, že živnostenské oprávnenie nemožno previesť na inú osobu, čiže neexistuje jednoduchý spôsob, ako živnostník podľa ustanovení ZoŽP prevedie počas života svoju živnosť a s tým spojené podnikanie na svojho nástupníka.

V praxi sa však živnosť dá previesť, ale nie ako živnosť – teda samotné živnostenské oprávnenie, ale pôjde o prevod podniku alebo jeho častí alebo o prevod majetkovej účasti v cieľovej spoločnosti.

Na začiatok je potrebné povedať, že živnostenské oprávnenie fyzickej osoby je povolenie na prevádzkovanie živnostenského podnikania danej fyzickej osoby (živnostníka), pričom s každým živnostenským podnikaním živnostníka je spojený nejaký súbor hmotných, osobných a nehmotných zložiek podnikania – čiže ide o podnik.

V zmysle § 5 Obchodného zákonníka sa **podnikom** rozumie *súhrn majetkových hodnôt (vecí, pohľadávok a iných práv a peniazmi ocenených iných hodnôt), ktoré patria podnikateľovi a slúžia alebo sú určené na jeho podnikanie.*

V kontexte uvedenej definície podniku môžeme povedať, že súčasťou podniku môžu byť najmä:

- nehnuteľné veci (pozemky, byty, nebytové priestory, domy ...);
- hnutel'né veci (stroje, motorové vozidlá, nábytok, iné vybavenie ...);
- práva duševného vlastníctva (databázy, domény, software, iné autorské práva ...);
- majetkové účasti v obchodných spoločnostiach (akcie alebo obchodné podiely ...);
- finančné nástroje (úvery, leasingy ...);
- zmluvy s odberateľmi a dodávateľmi;
- pracovnoprávne zmluvy so zamestnancami.

Z pohľadu osoby nástupníka, teda toho, na koho bude prechádzať podnik, môžeme hovoriť buď o:

- fyzickej osobe – podnikateľovi (SZČO) – ako nástupníkovi, alebo
- právnickej osobe, zriadenej a založenej nástupníkom – fyzickou osobou.

Pri štruktúrovaní transakcie – prevode nástupníctva – je veľmi dôležité si na začiatku určiť, či nástupník bude vykonávať podnikanie ako fyzická osoba (teda ako živnostník alebo SZČO) alebo si nástupník založí nejaký druh právnickej osoby (najčastejšie spoločnosť s ručením obmedzeným alebo akciovú spoločnosť), do ktorej následne prejde celý podnik.

Z pohľadu formy transakcie – prevodu nástupníctva – je potrebné sa rozhodnúť, či sa bude prevod realizovať ako tzv.:

- Share deal,
- Asset deal.

Share deal – ide o prevod majetkovej účasti v existujúcej právnickej osobe, teda napr. o prevod obchodného podielu v spoločnosti s ručením obmedzeným (s. r. o.), pričom všetky zložky podniku, ktoré vlastní daná s. r. o., zostávajú nedotknuté (stále zostávajú vo vlastníctve danej s. r. o.), dochádza iba k zmene vlastníka obchodného podielu s. r. o., teda jeho majiteľa.

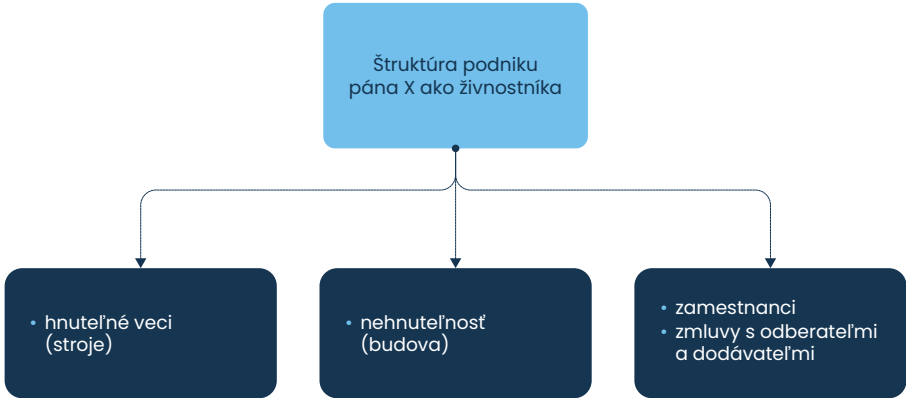
Bližšie sa tejto možnosti nástupníctva budeme venovať v podkapitole 2.1.3 tejto časti.

Asset deal – ide o prevod celého samotného podniku (vtedy hovoríme o tzv. **business deal**) alebo len konkrétnych zložiek podniku – napr. prevod len nehnuteľností alebo len prevod hnutel'ných vecí, alebo len prevod zmlúv s odberateľmi alebo dodávateľmi.

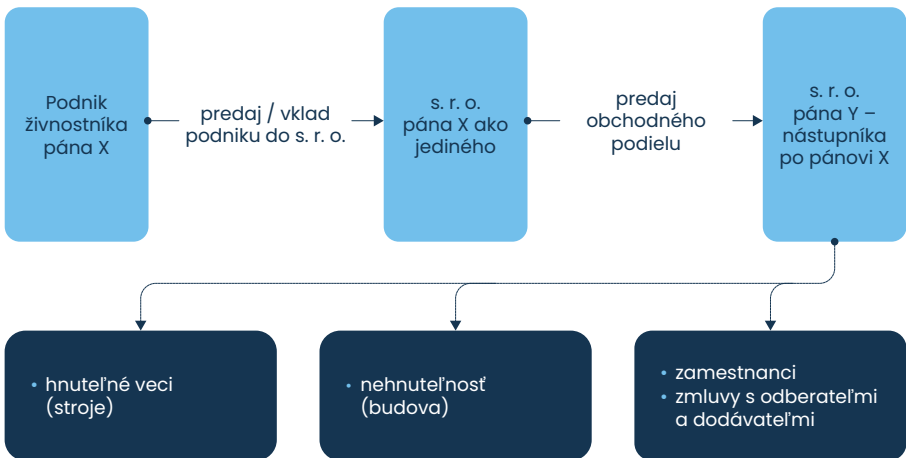

Možnostiam business dealu sa budeme venovať v podkapitole 2.1.1 a 2.1.2 tejto časti a ostatným možnostiam asset dealu sa venujeme v podkapitole 2.1.3 tejto časti.

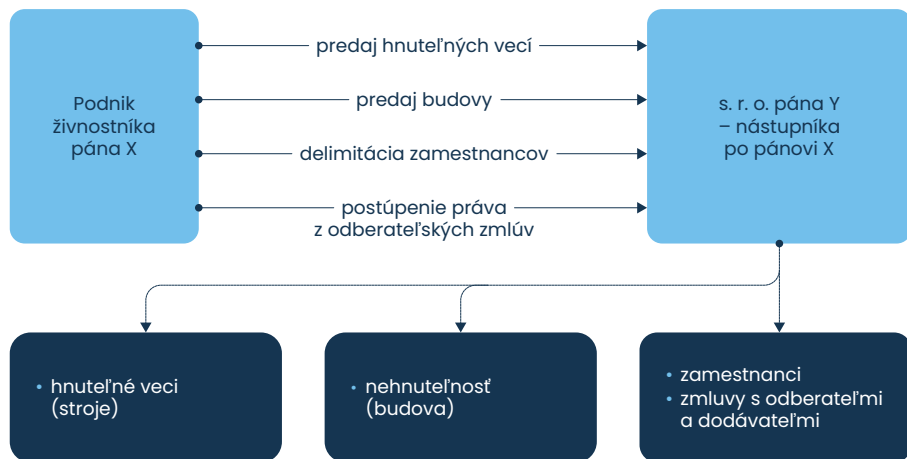
Nasledujúci obrázok znázorňuje štruktúru podniku živnostníka pred prevodom na nástupníka:

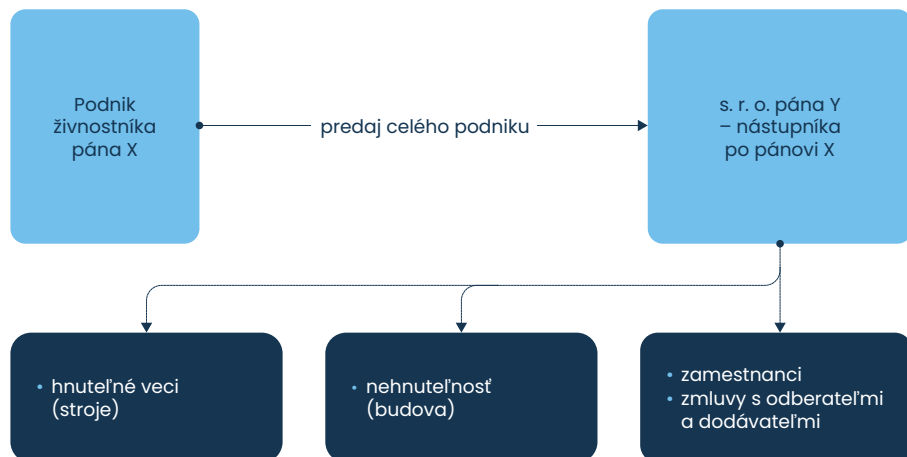
Nasledujúci obrázok znázorňuje postupnosť krokov pri share deale a výslednú štruktúru po prevode na nástupníka:

Nasledujúci obrázok znázorňuje postupnosť krokov pri asset deale a výslednú štruktúru po prevode na nástupníka:

Nasledujúci obrázok znázorňuje postupnosť krokov pri business deale a výslednú štruktúru po prevode na nástupníka:

2.1.1 Predaj podniku živnostníka

Prvou z možností, ako môže živnostník odovzdať svoj podnik, a teda aj celé svoje živnostenské podnikanie svojmu nástupcovi je, že mu predá celý podnik.

Živnostník môže svoj podnik predať nástupníkovi, a to tak, že buď:

- a. nástupník je fyzickou osobou – podnikateľom (teda už má vlastné živnostenské oprávnenie) a prevod sa uskutoční medzi dvoma živnostníkmi alebo
- b. nástupník je právnická osoba (napr. s. r. o.), ktorú si založil nástupca, a prevod sa uskutoční medzi živnostníkom a touto právnickou osobou.

Rozhodnutie, či pôjde o predaj fyzickej osobe alebo právnickej osobe, je potrebné uskutočniť v dostatočnom časovom predstihu pred uskutočnením transakcie, pretože je potrebné vopred urobiť potrebné právne kroky a úkony (napr. nástupník si musí založiť vlastnú živnosť a získať živnostenské oprávnenie alebo musí vopred založiť s. r. o. a zapísať ju v obchodnom registri, s čím je spojené množstvo právnych dokumentov). **Zároveň je takéto rozhodnutie potrebné napríklad aj preto, lebo predaj podniku je možné uskutočniť aj v prospech nástupníka, ktorý je fyzickou osobou – podnikateľom, avšak vklad podniku živnostníka nie je možné uskutočniť v prospech fyzickej osoby – podnikateľa.**

Bližšie sa tomu budeme venovať v podkapitole v bode 2.1.2 tejto časti.

Jednoducho povedané, nástupník sa musí pred prevodom podniku včas rozhodnúť, či bude pokračovať v podnikaní napr. svojho otca ako živnostník (teda ako fyzická osoba – podnikateľ) alebo bude pokračovať v podnikaní ako právnická osoba (napr. s. r. o.).

Základné výhody a nevýhody živnosť/s. r. o.:

	SZČO (resp. živnosť)	s. r. o.
Založenie	<ul style="list-style-type: none"> • Menej časovo náročné založenie • Lacnejšie • Bez vkladu do podnikania 	<ul style="list-style-type: none"> • Časovo náročnejšie • Drahšie • Vklad základného imania min. 5 000 EUR
Ručenie	Celým majetkom fyzickej osoby	Iba majetkom spoločnosti a spoločník ručí len do výšky svojho vkladu
Účtovníctvo	Nižšie náklady: jednoduché účtovníctvo alebo daňová evidencia	Vyššie náklady: podvojný účtovníctvo je zložitejšie
Náklady/výnosy	Možnosť uplatnenia paušálnych výdavkov (len pre neplatcu DPH)	Možnosť uplatnenia len skutočných výdavkov (nie paušálne výdavky)
Daň z príjmu	15% pri príjmoch do 100 000 EUR (vrátane) pri príjmoch nad 100 000 EUR: 19% pri základe dane, ktorý nepresiahne 43 983,32 EUR 25% pri základe dane, ktorý presiahne 43 983,32 EUR a nepresiahne 60 349,21 EUR 30% pri základe dane, ktorý presiahne 60 349,21 EUR a nepresiahne 75 010,32 EUR 35% pri základe dane, ktorý presiahne 75 010,32 EUR	10% pri základe dane do 100 000 EUR 21% pri základe dane od 100 000 EUR do 5 000 000 EUR 24% pri základe dane nad 5 000 000 EUR
Skončenie	Dá sa prerušiť alebo skončiť oznámením na živnostenskom úrade.	Zrušenie s. r. o. môže byť zdĺhavý proces likvidácie.

Z uvedeného vyplýva, že bez ohľadu na to, akú formu následného podnikania si zvolí nástupca, živnostník a jeho nástupca musia uzatvoriť zmluvu o predaji podniku upravenú v § 476 až 488 Obchodného zákonníka.

Predaj podniku je časovo a formálne náročný proces, pri ktorom by mal živnostník spolu s nástupcom požiadať o pomoc poradcu, ktorý celý proces pozná nielen z právneho, ale aj z daňového hľadiska.

Z časového hľadiska celého procesu môžeme predaj podniku rozdeliť do jednotlivých fáz:

- 1. Fáza (predprípravná):** v tejto fáze dochádza v zásade k rozhodnutiu, že živnostník už nechce ďalej pokračovať v podnikaní, našiel si svojho nástupcu a nástupca sa musí rozhodnúť, akou formou bude ďalej pokračovať v podnikaní živnostníka – či ako SZČO alebo napr. ako s. r. o. V tejto fáze dochádza spravidla k prvým obchodným rokovaniam medzi zúčastnenými stranami, tie si určujú základné obchodné podmienky a nástupca musí začať s úkonmi smerujúcimi k založeniu buď SZČO, alebo napr. s. r. o.

V tejto fáze však musí nástupca už veľmi dobre vedieť, čo bude predmetom jeho budúceho podnikania, a musí si vybaviť živnostenské oprávnenie, ktoré by malo byť zhodné s oprávneniami živnostníka, od ktorého bude podnik kupovať.

PRÍKLAD

Pán Kováč je živnostníkom, pričom vykonáva činnosti sprostredkovania predaja a prenájmu nehnuteľností (realitná činnosť), a chce toto svoje podnikanie prenechať svojmu synovi Miroslavovi.

Riešenie 1: Miroslav má možnosť si sám vybaviť živnosť ako fyzická osoba podnikateľ, a teda si musí sám vo vlastnom mene vybaviť živnostenské oprávnenie na realitnú činnosť a splniť všetky zákonom stanovené podmienky tejto živnosti alebo si zamestná zodpovedného zástupcu, ktorý potrebné podmienky spĺňa.

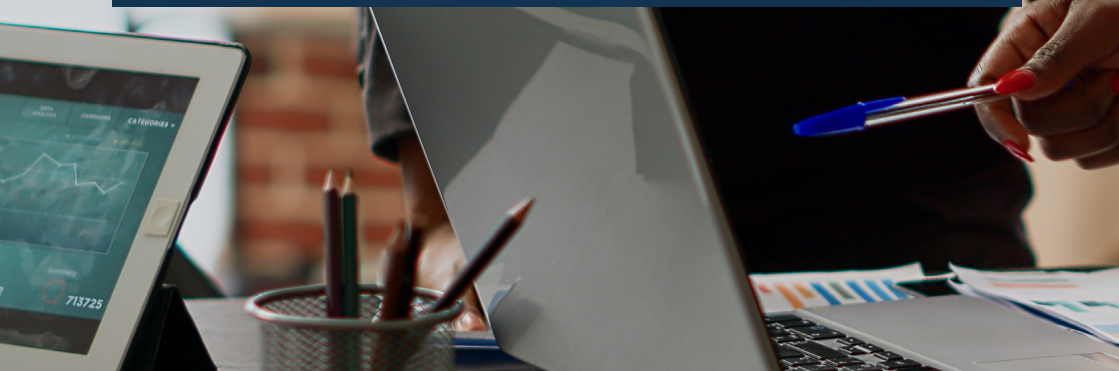
Riešenie 2: Miroslav si založí s. r. o., na ktorú si vybaví živnostenské oprávnenie na realitnú činnosť a všetky zákonom stanovené podmienky tejto živnosti buď bude spĺňať on ako spoločník alebo konateľ s. r. o., alebo s. r. o. zamestná zodpovedného zástupcu, ktorý potrebné podmienky spĺňa.

- 2. Fáza (prípravná):** v tejto fáze živnostník a jeho nástupca musia dôkladne zisťovať, z čoho sa samotný podnik skladá, teda obe strany preverujú všetky zložky podniku. V tejto fáze je potrebné sa obrátiť na poradcov so skúsenosťami s tzv. **due diligence** (ide o tzv. previerku), kedy poradcovia spravidla preverujú všetky zložky podniku, a to nielen z právnej stránky, ale najmä z pohľadu obchodných vzťahov, daňových dopadov a taktiež finančnej previerky podniku.

V závislosti od veľkosti podniku môže ísť o časovo náročný proces, kedy je potrebné preveriť a preštudovať veľké množstvo dokumentácie, ako aj veľké množstvo daňových a finančných podkladov k podniku.

Existuje veľmi veľa skutočností, ako aj materiálnych vecí, ktoré je potrebné v tejto fáze vziať do úvahy. Napríklad z pohľadu právnych vzťahov je potrebné si pri previerke zmluvnej dokumentácie dávať pozor na tzv. ustanovenia o **change of control** – ide o ustanovenia v zmluvách, kedy si jedna zmluvná strana vymieni, že napr. v prípade zmeny vlastnickej štruktúry alebo aj pri predaji podniku bude druhá zmluvná strana povinná vopred si pýtať súhlas s predajom podniku alebo aspoň oznámiť zmluvnej strane v nejakej určenej lehote, že k predaju podniku prišlo.

Takéto ustanovenie býva štandardne v úverových dokumentoch bánk a finančných inštitúcií, kedy je potrebné v tejto fáze kontaktovať príslušnú banku a ozrejmiť jej, že bude dochádzať k predaju podniku, a treba očakávať, že banka bude mať k danej transakcii svoje prípadné pripomienky, ktoré treba následne zohľadniť v ďalšej fáze celého procesu – teda pri príprave zmluvnej dokumentácie.

PRÍKLAD

Pán Kováč má ako živnostník uzatvorenú nájomnú zmluvu v obchodných priestoroch v Bratislave, pričom v nájomnej zmluve je uvedené, že pokiaľ chce pán Kováč predajť podnik alebo jeho časť, tak to musí do 30 dní odo dňa predaja oznámiť prenajímateľovi. Zároveň pán Kováč čerpá úver z banky, kde je vo všeobecných obchodných podmienkach uvedené, že v prípade predaja podniku alebo jeho časti je dlžník (teda pán Kováč) 30 dní pred predajom podniku alebo jeho časti povinný získať písomný súhlas banky s takýmto predajom.

Riešenie: Keďže v uvedených zmluvách existuje klauzula change of control, aby došlo k platnému predaju podniku a aby pánovi Kováčovi nevznikli nejaké prípadné pokuty alebo sankcie, musí pán Kováč:

- 30 dní pred dňom účinnosti zmluvy o predaji podniku získať od banky písomný súhlas s predajom podniku, čo znamená, že niekoľko mesiacov pred plánovaným predajom podniku musí pán Kováč navštíviť banku a riešiť predaj podniku;
- po uzatvorení zmluvy o predaji podniku a najneskôr do 30 dní od je uzatvorenia pán Kováč písomne oznámiť prenajímateľovi, že došlo k predaju podniku.

Povinnosti z ustanovení change of control musí riešiť a dodržiavať živnostník bez ohľadu na to, či ide o predaj alebo iný prevod podniku alebo jeho časti na nástupníka, ktorým je živnostníkov príbuzný alebo cudzia osoba.

- 3. Fáza (zmluvná dokumentácia a podpisovanie):** po vykonaní previerky a zdokladovaní všetkých zložiek podniku prichádza fáza prípravy zmluvnej dokumentácie a jej následné podpisovanie – uzatvorenie zmluvy o predaji podniku. Rozsah zmluvnej dokumentácie, čiže rozsah zmluvy o predaji podniku, v zásade závisí od veľkosti podniku a jej jednotlivých zložiek. V podstate, čím je podnik väčší a má viac zložiek, ktoré sa budú predávať, tým je aj zmluvná dokumentácia rozsiahlejšia a komplikovanejšia.

- 4. Fáza (odovzdanie podniku):** po uzatvorení zmluvy o predaji podniku vo väčšine prípadov prichádza k faktickému odovzdaniu podniku a jeho zložiek nástupcovi. Táto fáza spravidla prichádza po niekoľkých dňoch alebo mesiacoch odo dňa uzatvorenia zmluvy o predaji podniku, kedy sa fakticky kontrolujú stavy a prípadné vady jednotlivých častí podniku a dochádza k ich odovzdaniu a spísaniu preberacieho a odovzdávacieho protokolu. V ňom sa opakovane opíšu všetky zložky podniku k určitému dátumu, aký je ich stav a ich rozsah, či neprišlo k zmenám alebo k prípadným vadám na jednotlivých zložkách podniku a podnik sa odovzdá nástupcovi.

Na základe zmluvy o predaji podniku prejde zo živnostníka na ním určeného nástupcu vlastnícke právo ku všetkým zložkám podniku. Vo všeobecnosti je možné povedať, že zmluvou o predaji podniku prejdú na nástupcu všetky práva a povinnosti vyplývajúce z dodávateľsko-odberateľských zmlúv, všetky vlastnícke práva k nehnuteľným a hnutel'ným veciam a iným majetkovým hodnotám, ako aj všetky práva a povinnosti z pracovnoprávných vzťahov k zamestnancom.

Taktiež môžeme vo všeobecnosti povedať, že s obchodnými partnermi nie je potrebné uzatvárať nové zmluvy, pretože práva a povinnosti z nich vyplývajúce tiež prechádzajú na nástupcu. Avšak aj tu existujú výnimky, a to najmä pri zmluvách s klauzulou *change of control* (ako sme o nej písali vyššie), ako aj napr. pri zmluvných vzťahoch, ktoré vznikli na základe verejného obstarávania alebo v súvislosti so štátnymi alebo inými dotáciami. Aj pokiaľ živnostník čerpal nejaké prostriedky z eurofondov alebo získal nenávratný finančný príspevok zo zdrojov Európskej únie, je potrebné detailne preskúmať predmetné zmluvy, pretože sa môže stať, že uvedené príspevky sú naviazané na konkrétneho živnostníka a v rámci udržateľnosti a zákazu zmeny dohodnutých podmienok môže predajom podniku dôjsť k porušeniu pravidiel a budú sa musieť takto prijaté príspevky vrátiť. Preto pri týchto konkrétnych typoch zmlúv je potrebné preskúmať, či a ako je možné, aby právne vzťahy z takýchto typov zmlúv prešli na právneho nástupcu.

V tejto časti by sme chceli v skratke uviesť základné časti riadnej zmluvy o predaji podniku, s ktorými sa v praxi stretne asi každý účastník zmluvy o predaji podniku. Samozrejme, aj tu platí, že čím viac zložiek podniku, tým viac povinných častí zmluvy o predaji podniku.

Každá štandardná zmluva o predaji podniku bude okrem základných ustanovení každej zmluvy (identifikácia zmluvných strán, základné práva a povinnosti, dátum a podpis) obsahovať aj nasledovné ustanovenia, na ktoré si treba dávať pozor:

- a. Presná špecifikácia jednotlivých zložiek podniku** – nehnuteľné a hnutel'né veci, iné majetkové hodnoty a práva, záväzky vyplývajúce z podnikania, pohľadávky vyplývajúce z podnikania, prevádzkové zmluvy a iné prípadné zložky podniku.
- b. Určenie rozhodného dňa (dňa účinnosti)** – ide o určenie dňa (dátumu), kedy zmluva o predaji podniku nadobúda účinnosť, spravidla to býva po dohode zmluvných strán v prvý deň v mesiaci, aby mohol živnostník ku koncu mesiaca pripraviť mimoriadne účtovné závierky a aby zmluva začala byť účinná počnúc novým mesiacom. Ku dňu účinnosti následne živnostník odovzdáva podnik nástupcovi, pričom týmto dňom prechádza na nástupcu nebezpečenstvo škody na veciach. Je potrebné podotknúť, že vlastnícke právo k nehnuteľným veciam prechádza na nástupcu až dňom vkladu vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností.
- c. Určenie kúpnej ceny** – kúpna cena môže byť určená ako pevná a nemenná, avšak väčšinou sa v praxi stretávame s tým, že výška kúpnej ceny sa môže odo dňa podpisu zmluvy o predaji podniku až

k faktickému odovzdaniu meniť podľa vopred dohodnutých pravidiel. Ako sme písali vyššie, predaj podniku je záhlavý proces a podnik je „živý organizmus“, ktorého zložky sa v čase menia, býva teda štandardom, že zmluvné strany si dohodnú pravidlá, ako sa prípadne kúpna cena zvýši alebo zníži spravidla odo dňa podpisu zmluvy o predaji podniku až do faktického odovzdania podniku nástupcovi.

V prípade, ak sú živnostník a nástupca spriaznenými alebo blízkymi osobami (napr. otec a syn), tak z hľadiska určenia kúpnej ceny je dôležité vykonanie transferového oceňovania podniku tak, aby bol podnik predaný za trhovú cenu.

- d. Obchodné meno** – vzhľadom na kontinuitu podnikania, a aj vzhľadom k tomu, že živnostník si za roky podnikania so svojím obchodným menom vytvoril svoje postavenie na trhu, je potrebné určiť, či s predajom podniku prechádza na nástupcu aj doterajšie obchodné meno podnikateľa. To, či prechádza alebo neprechádza obchodné meno na nástupcu, je dohodou zmluvných strán a musia si to určiť v zmluve o predaji podniku.

PRÍKLAD

Pán Kováč je živnostníkom, pričom vykonáva činnosti sprostredkovania predaja a prenájmu nehnuteľností (realitná činnosť) a chce toto svoje podnikanie prenechať svojmu synovi Miroslavovi. Pri svojom podnikaní používa obchodné meno v nasledovnom znení: Branislav Kováč – REALITKA. Syn Miroslav chce po dohode s otcom používať otcovo obchodné meno naďalej.

Riešenie 1: Syn Miroslav bude pokračovať v podnikaní ako živnostník. Potom bude môcť syn Miroslav aj naďalej používať obchodné meno otca s dodatkom označujúcim nástupníctvo v podnikaní, t. j. obchodné meno bude znieť nasledovne: Branislav Kováč – REALITKA, nástupník.

Riešenie 2: Syn Miroslav bude pokračovať v podnikaní ako s. r. o. Potom bude môcť syn Miroslav aj naďalej používať obchodné meno otca s dodatkom označujúcim právnu formu právnickej osoby, t. j. obchodné meno bude znieť nasledovne: Branislav Kováč – REALITKA s. r. o.

- e. Prevod pracovnoprávnych vzťahov** – vo všeobecnosti s podnikom prechádzajú na nástupcu aj všetky pracovnoprávne vzťahy, teda existujúci zamestnanci. Avšak pri pracovnoprávnych vzťahoch do tejto problematiky vstupujú aj ustanovenia zákona č. 311/2001 Zb. z. Zákonník práce (ďalej len „*Zákonník práce*“). Treba povedať, že Zákonník práce pojem „*podnik*“ nepozná, ale definuje v § 28 a nasledujúcich povinnosti pri prevode alebo prechode „*hospodárskej jednotky*“, ktorá môže byť vo všeobecnosti definovaná ako podnik alebo jeho časť.

Pri prevode podniku, ktorého súčasťou sú aj zamestnanci, treba mať na pamäti nasledovné povinnosti:

- **Ak u živnostníka alebo nástupcu pôsobia zástupcovia zamestnancov (napr. odbory), tak je potrebné so zástupcami zamestnancov najneskôr jeden mesiac pred dňom účinnosti predaja podniku prerokovať predaj podniku a dopady na zamestnancov.**
- **Ak u živnostníka alebo nástupcu nepôsobia zástupcovia zamestnancov (napr. odbory), tak je potrebné s každým zamestnancom, ktorý bude prechádzať na nástupníka, najneskôr jeden mesiac pred dňom účinnosti predaja podniku prerokovať predaj podniku.**
- **V súlade s § 29 Zákonníka práce je vždy, či už zástupcom zamestnancov alebo jednotlivým zamestnancom, potrebné oznámiť:**
 - i. dátum alebo navrhovaný dátum účinnosti predaja podniku,**
 - ii. dôvod prechodu,**
 - iii. pracovnoprávne, ekonomické a sociálne dôsledky prechodu na zamestnancov,**
 - iv. plánované opatrenia prechodu vzťahujúcich sa na zamestnancov.**

Treba brať do úvahy, že v zmysle § 29a Zákonníka práce ak sa zamestnancovi prevodom majú zásadne zmeniť pracovné podmienky a zamestnanec s ich zmenou nesúhlasí, pracovný pomer daného zamestnanca sa považuje za skončený dohodou z dôvodov podľa § 63 ods. 1 písm. b) Zákonníka práce ku dňu účinnosti prevodu – t. j. z dôvodu, že zamestnanec sa stáva nadbytočným, čo má aj praktické dopady, ako napr. povinnosť vyplatenia odstupného. Preto je veľmi dôležité aj z tohto pohľadu citlivo a opatrne pristupovať k zamestnancom a otvorene a transparentne im komunikovať dôvody predaja podniku.

2.1.2 Vklad podniku živnostníka do obchodnej spoločnosti nástupníka

V prípade, ak chce nástupca pokračovať v podnikaní ako právnická osoba, môže tak urobiť vkladom podniku buď:

- do kapitálových fondov obchodnej spoločnosti, alebo
- do základného imania obchodnej spoločnosti.

V zmysle Obchodného zákonníka však môže vklad, či už do základného imania alebo do kapitálových fondov, vykonávať vždy len spoločník/akcionár spoločnosti, preto, ak chce živnostník vložiť svoj podnik do spoločnosti nástupníka, musí sa stať aspoň minoritným spoločníkom/akcionárom danej spoločnosti. Následne, po vykonaní vkladu, môže svoj obchodný podiel/akcie predať alebo darovať nástupníkovi.

V prípade, ak sú živnostník a nástupca spriaznenými alebo blízkymi osobami (napr. otec a syn), tak z hľadiska určenia kúpnej ceny za prevod obchodného podielu je dôležité vykonanie transferového oceňovania obchodného podielu tak, aby bol obchodný podiel predaný za trhovú cenu.

V každom z vyššie uvedených prípadov ide o tzv. **nepeňažný vklad, pričom hodnota podniku musí byť určená znaleckým posudkom**, čo môže zvyšovať časovú aj finančnú náročnosť celého procesu prevodu podniku, avšak v určitých prípadoch tento spôsob prináša daňové výhody, ktoré môžu v konečnom dôsledku kompenzovať jeho časovú a finančnú náročnosť. Bližšie k daňovým výhodám píšeme v časti daňových aspektov.

Hodnota podniku ako nepeňažného vkladu sa určuje znaleckým posudkom a ten musí obsahovať:

- opis nepeňažného vkladu,
- hodnotu nepeňažného vkladu,
- spôsob ocenenia nepeňažného vkladu.

Znalecký posudok ohodnocujúci podnik ako nepeňažný vklad sa musí uložiť do zbierky listín vedenej obchodným registrom. V prípade, ak je zložkou podniku

aj nehnuteľnosť, tak sa zmena vlastníctva – vklad podniku – zapisuje aj do katastra nehnuteľností.

Pri vklade podniku, či už do kapitálových fondov alebo do základného imania, platia všetky pravidlá a podmienky uvedené v bode 2.1.1 tejto časti, okrem určenia výšky kúpnej ceny. Taktiež platí pravidlo, že podnik sa vkladá bezodplatne, pričom sa iba určuje a vyhlasuje výška hodnoty, ktorou sa vklad podniku započíta do základného imania alebo do kapitálových fondov.

Z Obchodného zákonníka vyplýva, že hodnota nepeňažného vkladu určená znaleckým posudkom nemusí byť zhodná so sumou, v ktorej sa nepeňažný vklad započítava do vkladu spoločníka. Suma, v ktorej sa nepeňažný vklad započítava do vkladu spoločníka, však nesmie byť vyššia, ako je hodnota určená v znaleckom posudku.

PRÍKLAD

Pán Kováč má ohodnotený podnik znaleckým posudkom na sumu 50 000 EUR a chce ho vložiť do s. r. o. svojho syna Miroslava. Miroslav ešte nemá založenú vlastnú s. r. o.

Riešenie: Pán Kováč a syn Miroslav spolu založia s. r. o., kde bude pán Kováč napr. minoritným spoločníkom s minimálnym zákonným vkladom 750 EUR. Následne, po založení a vzniku s. r. o., pán Kováč bezodplatne vloží podnik do základného imania alebo do kapitálových fondov danej spoločnosti. Po vykonaní vkladu pán Kováč prevedie svoj minoritný obchodný podiel na syna Miroslava.

Základné rozdiely medzi vkladom do základného imania a do kapitálových fondov:

	Vklad do základného imania	Vklad do kapitálových fondov
Znalecký posudok	Áno	Áno
Korporátne dokumentácia	Zložitejšia	Jednoduchšia
Povinnosť zápisu do obchodného registra	Áno	Nie

2.1.3 Iné alternatívy a ich realizovateľnosť

V praxi existujú ešte dve alternatívy, ako môže živnostník previesť svoje podnikanie na nástupcu, pričom v zásade ide o kombináciu vyššie uvedeníých dvoch možností uvedených v podkapitole 2.1.1 a 2.1.2 tejto časti, a to:

a. Predaj alebo vklad podniku živnostníka do jeho vlastnej obchodnej spoločnosti a následný prevod obchodného podielu na nástupníka

Základom tejto alternatívy je, že si živnostník ešte počas prevádzkovania svojej živnosti založí obchodnú spoločnosť – najčastejšie vlastnú s. r. o., kde bude sám jediným 100 – percentným spoločníkom. Po vzniku spoločnosti živnostník predá alebo vloží svoj podnik do svojej s. r. o. (či už do základného imania alebo do kapitálových fondov).

Samozrejme, existuje aj možnosť, že podnik bude vkladat' živnostník do spoločnosti pred jej založením, ale vtedy je možné vložiť podnik len do základného imania, pričom výška základného imania musí byť pri s. r. o. minimálne vo výške 5 000 EUR, čo znamená, že podnik musí mať aspoň takúto hodnotu.

Následne, po vklade alebo predaji podniku do spoločnosti, živnostník ako jediný 100-percentý spoločník spoločnosti predá alebo inak scudzí svoj obchodný podiel na nástupníka.

Stále však platí pravidlo, že ak sú živnostník a nástupca spriaznenými alebo blízkymi osobami (napr. otec a syn), tak z hľadiska určenia kúpnej ceny za prevod obchodného podielu je dôležité vykonanie transferového oceňovania obchodného podielu tak, aby bol obchodný podiel predaný za trhovú cenu.

Transferovú dokumentáciu musia v zásade vyhotovovať všetky podnikateľské subjekty (teda aj živnostníci a obchodné spoločnosti – napr. s. r. o.), ktoré medzi sebou uskutočňujú obchodné alebo finančné transakcie, a zároveň sú tieto podnikateľské subjekty vzájomne ekonomicky, personálne, kapitálovo alebo inak prepojené – napr. ide o blízke osoby.

b. Predaj jednotlivých zložiek podniku na nástupníka - asset deal

Ako sme písali v podkapitole 2.1 tejto časti, jednou z možností prevodu podnikania živnostníka na jeho nástupcu je aj tzv. asset deal – čiže samostatný prevod jednotlivých zložiek podniku na nástupníka. V zásade ide o rozdelenie podniku na samostatné časti a následný prevod týchto častí samostatnými zmluvami na nástupníka. Prevod sa uskutočňuje samostatnými zmluvami uzatvorenými medzi živnostníkom a jeho nástupcom.

Avšak tu hrozí daňové riziko – napr. dodanenia, a to najmä v prípade, ak by kontrola z daňového úradu prekvalifikovala jednotlivé prevody ako ekonomicky neopodstatnené, pretože malo ísť o ucelený podnik, a teda malo ísť o prevod podniku.

PRÍKLAD

Pán Kováč je živnostníkom, pričom vykonáva činnosti sprostredkovania predaja a prenájmu nehnuteľností (realitná činnosť) a chce toto svoje podnikanie prenechať svojmu synovi Miroslavovi. Pán Kováč okrem iných zložiek podniku vlastní aj dom, kde má sídlo firma, ďalej má prenajaté iné kancelárie a prevádzkuje aj internetovú stránku, kde ponúka nehnuteľnosti na predaj. Miroslav chce prevádzkovať ďalej podnik ako živnostník, nie ako právnická osoba.

Riešenie 1 – business deal: Pán Kováč a Miroslav uzatvoria spolu zmluvu o predaji podniku, kde bude podnik definovaný z viacerých zložiek, pričom zložkami podniku budú:

- dom, kde má sídlo firma pána Kováča;
- prenajaté iné kancelárie;
- internetová stránka, t. j. doména a databázy.

Pán Kováč a jeho syn Miroslav teda uzatvoria jednu zmluvu o predaji podniku, ktorá bude obsahovať všetky vyššie uvedené zložky podniku.

Riešenie 2 – asset deal: Pán Kováč a Miroslav uzatvoria samostatne viacero zmlúv, pričom:

- jedna samostatná zmluva bude na predaj domu, kde má sídlo firma pána Kováča;
- jedna samostatná zmluva bude o postúpení práv z nájmu kancelárií;
- jedna samostatná zmluva bude na predaj domény a databázy.

2.2 Nástupníctvo po smrti živnostníka

Jednou z právnych skutočností je, bohužiaľ, aj smrť. Po smrti živnostníka nastávajú rôzne právne problémy, ako ďalej nakladať s majetkom zosnulého a ako ďalej viesť a pokračovať v podnikaní živnostníka. Faktom je, že smrťou živnostníka jeho živnostenské podnikanie nezaniká, a to ani v prípade, ak pozostalí po živnostníkovi nechcú v podnikaní pokračovať.

Keďže ide v konečnom dôsledku o prípadný majetok, ktorý bol vo vlastníctve živnostníka, je najmä v záujme pozostalých tento majetok aspoň čiastočne, ak nie v úplnej miere, zachovať, aby mal aj v čase po skončení dedičstva čo najvyššiu hodnotu.

Celá problematika pokračovania v živnostenskom podnikaní po smrti živnostníka je veľmi komplikovaná, pričom existujú rozdielne právne názory, ako aj rozhodnutia súdov v danej veci.

Z pohľadu plynutia času môžeme problematiku pokračovania v živnostenskom podnikaní zosnulého živnostníka rozdeliť do 3 časových úsekov:

- pokračovanie v živnostenskom podnikaní do skončenia dedičského konania;
- pokračovanie v živnostenskom podnikaní do 6 mesiacov od skončenia dedičského konania;
- pokračovanie v živnostenskom podnikaní po 6 mesiacov od skončenia dedičského konania.

Zároveň platí zásada, že je na vôli pozostalých – prípadných pokračovateľov, či chcú alebo nechcú pokračovať v živnostenskom podnikaní, teda nikto nemôže nútiť nikoho, aby pokračoval v živnostenskom podnikaní, ak nechce.

Z tohto pohľadu, teda či pozostalý chce alebo nechce pokračovať v živnostenskom podnikaní, rozdel'ujeme pokračovanie v živnostenskom podnikaní na 3 kategórie:

- nikto z pozostalých nemá záujem pokračovať v živnostenskom podnikaní;
- jeden pozostalý má záujem pokračovať v živnostenskom podnikaní;
- viacero prípadných pozostalých má záujem pokračovať v živnostenskom podnikaní.

Každému jednotlivému časovému úseku a kategóriám v prípade záujmu pozostalých sa budeme venovať v nasledovných podkapitolách tejto časti.

Už z vyššie uvedeného je zrejmé, že v prípade smrti živnostníka môže nastať viacero možných problémov, a preto apelujeme aj takto na živnostníkov, aby si svoje prípadné pokračovanie v živnostenskom podnikaní vyriešili ešte počas svojho života.

2.2.1 Pokračovanie v živnostenskom podnikaní do skončenia dedičského konania

Ako sme už písali vyššie, živnostenské oprávnenie smrťou živnostníka nezaniká bez ohľadu na to, či niekto z pozostalých po živnostníkovi prejaví vôľu pokračovať v živnostenskom podnikaní do skončenia dedičského konania, touto fázou – časovým úsekom budú musieť prejsť všetci pozostalí po živnostníkovi.

Z pohľadu okruhu prípadných možných pokračovateľov v živnostenskom podnikaní do skončenia dedičského konania po zosnulom živnostníkovi môžeme rozdeliť okruh možných pokračovateľov na 4 skupiny:

1. **Skupina** – to sú dedičia zo zákona¹, ak neexistujú dedičia zo závetu, teda závet neexistuje;
2. **Skupina** – to sú dedičia zo závetu a pozostalý manžel (manželka), aj keď nie je dedičom, ale je spoluvlastníkom majetku používaného na prevádzkovanie živnostenského podnikania;
3. **Skupina** – pozostalý manžel (manželka), ktorý je spoluvlastníkom majetku používaného na prevádzkovanie živnostenského podnikania, ak v živnostenskom podnikaní nechce pokračovať iný dedič;
4. **Skupina** – správca dedičstva ustanovený súdom.

Tak, ako aj pri inom dedičskom konaní, aj tu pri možnosti pokračovania v živnostenskom podnikaní platí zásada, že nie je možné preskakovať jednotlivé skupiny, teda platí prísna postupnosť pri jednotlivých skupinách – t. z., že pokiaľ nie je pokračovateľ z 1. skupiny, pripadá do úvahy pokračovateľ z 2. skupiny, ak takého niet, tak pokračovateľ z 3. skupiny a až na koniec pokračovateľ z 4. skupiny – teda správca dedičstva.

Samozrejme, máme za to, že sa môžu dedičia dohodnúť v rámci dedičského konania, že navrhnú súdu, aby bol určený na tento úsek správca dedičstva, a to najmä v prípadoch, ak sa jedná o rozsiahle živnostenské podnikanie a samotní prípadní dedičia nemajú odborné ani kvalifikačné predpoklady a skúsenosti s vedením podniku – živnostenského podnikania.

V tejto fáze (časovom úseku) nie je možné hovoriť v právnom slova zmysle o právnych nástupcoch živnostníka, prípadní pokračovatelia v živnostenskom podnikaní v tejto fáze sú považovaní len za zástupcov pozostalého živnostníka, čiže nestávajú sa novými podnikateľskými subjektmi. Aj preto, že ide v tejto fáze len o zastupovanie, prípadné obchodné zmluvy s dodávateľmi a od-

¹ Dedičské skupiny oprávnených dedičov zo zákona sú riešené v § 473 až 475a Občianskeho zákonníka

berateľmi, ako aj pracovnoprávne zmluvy so zamestnancami živnostníka zostávajú pri pokračovaní v živnosti do skončenia konania o dedičstve zachované.

V prípade, ak má záujem niektorý z dedičov z 1. až 3. skupiny pokračovať v živnostenskom podnikaní, je povinný to oznámiť príslušnému živnostenskému úradu, a to najneskôr do 1 mesiaca od smrti živnostníka.

V prípade, ak bude v tejto fáze pokračovať v živnostenskom podnikaní správca dedičstva (4. skupina), tak je správca povinný to oznámiť príslušnému živnostenskému úradu, a to najneskôr do 1 mesiaca od právoplatného ustanovenia do funkcie správcu dedičstva súdom.

V tejto fáze (časovom úseku) môžu nastať 3 alternatívy z pohľadu prípadného počtu pokračovateľov, a to:

- 1. Nikto z pozostalých nemá záujem pokračovať v živnostenskom podnikaní** – v tomto prípade nastupuje ako pokračovateľ živnostenského podnikania do skončenia dedičského konania **správca dedičstva**, ktorého ustanoví do funkcie súd.
- 2. Jeden pozostalý má záujem pokračovať v živnostenskom podnikaní** – tento pozostalý musí oznámiť živnostenskému úradu vôľu pokračovať v živnostenskom podnikaní do skončenia dedičského konania.
- 3. Viacero prípadných pozostalých má záujem pokračovať v živnostenskom podnikaní** – v zmysle konštantnej judikatúry všetci pozostalí, ktorí oznámili živnostenskému úradu vôľu pokračovať v živnostenskom podnikaní, vytvárajú tzv. nerozlučné procesné spoločenstvo, a teda konajú spoločne².

Problematika zodpovedného zástupcu, resp. nespĺňania podmienok dedičov v pokračovaní živnostenského podnikania

V zmysle ZoŽP je pri niektorých druhoch živností potrebné preukazovať odbornú a inú spôsobilosť (viazané a remeselné živnosti). Odbornú spôsobilosť môže živnostník dokladovať buď sám, alebo prostredníctvom zamestnaného zodpovedného zástupcu.

V prípade, ak pozostalí – pokračovatelia v živnostenskom podnikaní alebo ustanovený správca dedičstva nespĺňajú podmienky prevádzkovania živnosti, musia si bez meškania ustanoviť zodpovedného zástupcu v zmysle § 11 ZoŽP.

Problematika správcu dedičstva

Za správcu dedičstva spravidla ustanoví súd niekoho z okruhu dedičov alebo z okruhu osôb blízkych poručiteľovi. Za správcu dedičstva môže byť ustanovený aj notár, ak v danom dedičskom konaní nie je súdnym komisárom. Ak je však predmetom dedenia podnik, ustanoví súd za správcu dedičstva osobu, ktorá má skúsenosť s vedením podniku.

Správca dedičstva vykonáva úkony nevyhnutné na zachovanie majetkových hodnôt patriacich do dedičstva, a to v rozsahu vymedzenom súdom, a je povinný pri výkone funkcie postupovať s odbornou starostlivosťou a zodpovedá za škodu, ktorá vznikla porušením povinností vyplývajúcich z funkcie správcu dedičstva.

Správca dedičstva predkladá súdu priebežné správy o svojej činnosti a po skončení dedičského konania správca dedičstva predloží súdu konečnú správu o svojej činnosti. Priebežné správy predkladá správca dedičstva vždy na výzvu súdu, v praxi si súd žiada takúto priebežnú správu spravidla raz za 6 mesiacov.

Súd zároveň rozhodne o odmene a náhrade hotových výdavkov správcu dedičstva, ktoré platí dedič, ktorý nadobudol dedičstvo; ak je dedičov niekoľko, platia tieto trovy podľa vzájomného pomeru ceny nadobudnutého dedičstva.

PRÍKLAD

Pán Kováč bol živnostníkom, pričom vykonával činnosti sprostredkovania predaja a prenájmu nehnuteľností (realitná činnosť). Pán Kováč nezanechal závet, dedičmi zo zákona sú jeho 2 deti a manželka. Manželia nemali zrušené bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (BSM) a pán Kováč až do smrti používal časť majetku patriaceho do BSM na podnikanie. Iba jedno jeho dieťa má vysokoškolské právnické vzdelanie 2. stupňa.

Situácia 1: Po smrti pána Kováča chcú pokračovať v živnosti všetci dedičia, teda deti aj manželka. V tomto prípade môžu v rámci 1. skupiny všetci spoločne pokračovať v živnosti do skončenia dedičstva a musia to oznámiť živnostenskému úradu do 1 mesiaca od smrti pána Kováča. Avšak, keďže realitná činnosť je viazanou živnosťou a je potrebné k jej prevádzkovaniu spĺňať osobitné podmienky (napr. mať vysokoškolské právnické vzdelanie 2. stupňa), tak by si mali za zodpovedného zástupcu určiť jedno z detí s právnickým vzdelaním.

Situácia 2: Po smrti pána Kováča chce pokračovať v živnosti len manželka pána Kováča. V tomto prípade môže v rámci 1. skupiny pokračovať v živnosti do skončenia dedičstva manželka a musí to oznámiť živnostenskému úradu do 1 mesiaca od smrti pána Kováča. Avšak, keďže realitná činnosť je viazanou živnosťou a je potrebné k jej prevádzkovaniu spĺňať osobitné podmienky, tak si manželka musí ustanoviť zodpovedného zástupcu s potrebným vzdelaním alebo praxou.

Situácia 3: Po smrti pána Kováča chce pokračovať v živnosti len jedno dieťa s právnickým vzdelaním. V tomto prípade môže v rámci 1. skupiny pokračovať v živnosti do skončenia dedičstva toto dieťa a musí to oznámiť živnostenskému úradu do 1 mesiaca od smrti pána Kováča. Keďže toto dieťa spĺňa osobitné podmienky prevádzkovania realitnej činnosti, nemusí ustanovovať zodpovedného zástupcu.

Situácia 4: Po smrti pána Kováča nechce pokračovať v živnosti nikto z potenciálnych dedičov. V tomto prípade musí byť ustanovený správca dedičstva (4. skupina), ktorý bude pokračovať v živnosti do skončenia dedičstva, a ten to musí oznámiť živnostenskému úradu do 1 mesiaca od ustanovenia do funkcie súdom. V prípade, ak správca dedičstva nespĺňa osobitné podmienky prevádzkovania realitnej činnosti, musí ustanoviť zodpovedného zástupcu s potrebným vzdelaním alebo praxou.

2.2.2 Pokračovanie v živnostenskom podnikaní do 6 mesiacov od skončenia dedičského konania

V tejto fáze (časovom úseku) už je jasné a zrejmé, kto po skončení konania o dedičstve nadobudol majetok po zosnulom živnostníkovi. Tento moment – t. j. nadobudnutie majetku, ktorý je používaný na prevádzkovanie živnosti, je v tejto fáze veľmi dôležitý, pretože v zmysle ZoŽP môžu po skončení dedičstva pokračovať iba tie osoby, ktoré **nadobudli majetkový podiel používaný na prevádzkovanie živnosti**, a to konkrétne nasledovné skupiny:

1. **Skupina** – to sú dedičia zo zákona, ak neexistujú dedičia zo závetu, teda závet neexistuje.
2. **Skupina** – to sú dedičia zo závetu a pozostalý manžel (manželka), aj keď nie je dedičom, ale je spoluvlastníkom majetku používaného na prevádzkovanie živnostenského podnikania.
3. **Skupina** – pozostalý manžel (manželka), ktorý je spoluvlastníkom majetku používaného na prevádzkovanie živnostenského podnikania, ak v živnostenskom podnikaní nechce pokračovať iný dedič.

Po smrti živnostníka môžu tieto osoby pokračovať v podnikaní pozostalého živnostníka len obmedzenú dobu, **a to najviac 6 mesiacov** od právoplatného skončenia dedičského konania.

Ak však do 6 mesiacov od skončenia konania o dedičstve ne-získajú osoby pokračujúce v živnostenskom podnikaní vlastné živnostenské oprávnenie (s výnimkou manžela (manželky)) v zmysle pravidiel uvedených v podkapitole 2.2.3 tejto časti), nemôžu ďalej živnosť prevádzkovať a živnostenské oprávnenie pozostalého živnostníka zaniká.

Ani v tejto fáze (časovom úseku) nie je možné hovoriť v právnom slova zmysle o právnych nástupcoch živnostníka, prípadní pokračovatelia v živnostenskom podnikaní v tejto fáze sú považovaní len za zástupcov pozostalého živnostníka, čiže nestávajú sa novými podnikateľskými subjektmi. Aj preto, že ide v tejto fáze len o zastupovanie, prípadné obchodné zmluvy s dodávateľmi a odberateľmi, ako aj pracovnoprávne zmluvy so zamestnancami živnostníka zostávajú pri pokračovaní v živnosti do skončenia konania o dedičstve zachované.

Nemenia sa teda identifikačné údaje zosnulého živnostníka ako obchodné meno, identifikačné číslo, predmet podnikania atď.

V tejto fáze môžu dedičia 6 mesiacov od skončenia dedičského konania pokračovať v živnostenskom podnikaní zosnulého živnostníka, avšak, ak chcú pokračovať aj po tejto lehote (s výnimkou manžela (manželky) v zmysle pravidiel uvedených v podkapitole 2.2.3 tejto časti), musia si vybaviť vlastné živnostenské oprávnenie a potom oznámiť živnostenskému úradu nové vlastné živnostenské oprávnenie, na ktoré sa následne presunie pokračovanie v živnosti po zosnulom živnostníkovi.

V prípade, ak má záujem niektorý z dedičov z 1. až 3. skupiny pokračovať v živnostenskom podnikaní, je povinný to oznámiť príslušnému živnostenskému úradu, a to najneskôr do 1 mesiaca od právoplatného skončenia dedičského konania.

Obdobne ako v predchádzajúcej fáze, aj v tejto fáze ak pozostalí – pokračovatelia v živnostenskom podnikaní – nespĺňajú podmienky prevádzkovania živnosti, musia si bez meškania ustanoviť zodpovedného zástupcu v zmysle § 11 ZoŽP.

Dedičské konanie na Slovensku nie je časovo obmedzené. V zásade platí, že dĺžka dedičského konania závisí od 2 premenných, a to od:

1. veľkosti majetku po zosnulom,
2. spolupráce dedičov navzájom a spolupráce dedičov s notárom.

V praxi sme sa, bohužiaľ, stretli aj s prípadmi, kedy dedičské konanie trvalo niekoľko rokov, pretože sa dedičia nevedeli vzájomne dohodnúť a spolupracovať najmä pri určovaní hodnoty dedičstva alebo pri dohode, kto čo zdedí, resp. v akom podiele. Preto je veľmi dôležité, aby v rámci zachovania majetku po zosnulom dedičia v dedičskom konaní vzájomne spolupracovali a zároveň spolupracovali spoločne aj s notárom.

2.2.3 Pokračovanie v živnostenskom podnikaní po 6 mesiacov od skončenia dedičského konania

Ak budú chcieť dedičia alebo manžel (manželka) podnikáť aj po uplynutí 6 mesiacov od skončenia konania o dedičstve, vznikajú 3 okruhy pokračovateľov, pre ktorých platia rozdielne pravidlá:

1. Dedičia, ktorí pokračovali v živnosti prvých 6 mesiacov po skončení dedičského konania, okrem manžela (manželky)

Ak chcú pokračovať v živnosti títo dedičia, musia si pred uplynutím 6-mesačnej lehoty vybaviť vlastné živnostenské oprávnenia a stať sa tak novými podnikateľskými subjektmi, a oznámiť živnostenskému úradu nové vlastné živnostenské oprávnenie, na ktoré sa potom presunie pokračovanie v živnosti po zosnulom živnostníkovi. Keďže v tomto prípade dochádza k vzniku nového podnikateľského subjektu, je potrebné uzatvárať nové zmluvy s odberateľmi a dodávateľmi, ako aj nové pracovnoprávne zmluvy so zamestnancami. Pracovnoprávne vzťahy so zamestnancami v tomto prípade je možné riešiť ich presunom – delimitáciou na nový podnikateľský subjekt v zmysle Zákonníka práce. Pokiaľ k takejto delimitácii nedochádza, tak dochádza k zániku pracovnoprávných vzťahov z dôvodu zániku podnikateľa/zamestnávateľa, čo znamená povinnosti ako platenie odstupného alebo dodržanie výpovednej doby, ktorých výška alebo dĺžka výpovede je závislá od dĺžky trvania pracovného pomeru. Taktiež, ak živnostník vykonával zákazky na základe verejného obstarávania, je potrebné skúmať aj to, či a ako je možné, aby právne vzťahy z takýchto typov zmlúv prešli na právneho nástupcu, pretože v zásade pri verejnom obstarávaní nemôže dochádzať k zmene zmluvy alebo jej zmluvných strán. Pokiaľ k tomu dochádza, treba vykonávať verejné obstarávanie nanovo.

2. Manžel (manželka), ktorý pokračoval v živnosti prvých 6 mesiacov po skončení dedičského konania a ktorý nemá samostatné živnostenské oprávnenie

Ak pokračuje v živnosti po zosnulom manžel (manželka), platí výnimka, že si manžel (manželka) nemusí vybavovať nové živnostenské oprávnenie. Manžel (manželka) môže v tomto prípade pokračovať v živnosti zosnulého živnostníka aj po 6 mesiacoch od skončenia konania o dedičstve bez toho, aby musel získavať vlastné živnostenské oprávnenia. Keďže v tomto prípade nedochádza k vzniku nového podnikateľského subjek-

tu, nie je potrebné uzatvárať nové zmluvy s odberateľmi a dodávateľmi alebo nové pracovnoprávne zmluvy so zamestnancami.

3. Manžel (manželka), ktorý pokračoval v živnosti prvých 6 mesiacov po skončení dedičského konania a ktorý má samostatné živnostenské oprávnenie

Ak je však pozostalý manžel (manželka) sám podnikateľom – živnostníkom, musí oznámiť živnostenskému úradu v lehote do 1 mesiaca od skončenia dedičského konania obchodné meno, pod ktorým bude pokračovať v živnosti. Keďže v tomto prípade dochádza k vzniku nového podnikateľského subjektu, je potrebné uzatvárať nové zmluvy s odberateľmi a dodávateľmi, ako aj nové pracovnoprávne zmluvy so zamestnancami. Pracovnoprávne vzťahy so zamestnancami v tomto prípade je možné riešiť ich presunom – delimitáciou na nový podnikateľský subjekt v zmysle Zákonníka práce. Pokiaľ k takejto delimitácii nedochádza, tak dochádza k zániku pracovnoprávnych vzťahov z dôvodu zániku podnikateľa/zamestnávateľa, čo znamená povinnosti ako platenie odstupného alebo dodržanie výpovednej doby, ktorých výška alebo dĺžka výpovede je závislá od dĺžky trvania pracovného pomeru. Taktiež, ak živnostník vykonával zákazky na základe verejného obstarávania, je veľmi potrebné skúmať, či a ako je možné, aby právne vzťahy z takýchto typov zmlúv prešli na právneho nástupcu, pretože v zásade pri verejnom obstarávaní nemôže dochádzať k zmene zmluvy alebo jej zmluvných strán. Pokiaľ k tomu dochádza, treba vykonávať verejné obstarávanie nanovo.

Obdobne ako v predchádzajúcej fáze, aj tejto fáze, ak pozostalí – pokračovatelia v živnostenskom podnikaní – nespĺňajú podmienky prevádzkovania živnosti, musia si bez meškania ustanoviť zodpovedného zástupcu v zmysle § 11 ZoŽP.

PRÍKLAD

Pán Kováč bol živnostníkom, pričom vykonával činnosti sprostredkovania predaja a prenájmu nehnuteľností (realitná činnosť). Pán Kováč nezanechal závet, dedičmi zo zákona sú jeho 2 deti a manželka. Manželia nemali zrušené bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (BSM) a pán Kováč až do smrti používal časť majetku patriaceho do BSM na podnikanie. Iba jedno jeho dieťa má vysokoškolské právnické vzdelanie 2. stupňa. Manželka nemá vlastné živnostenské oprávnenie.

Situácia 1: Po skončení dedičského konania po pánovi Kováčovi chce pokračovať v živnosti len manželka pána Kováča a manželka pána Kováča aj zdedila podiel na majetku používanom na prevádzkovanie živnosti. V tomto prípade môže manželka pokračovať v živnosti aj po skončení dedičského konania a musí to oznámiť živnostenskému úradu do 1 mesiaca od skončenia dedičského konania. **V tomto prípade môže dokonca manželka pokračovať v živnosti aj po uplynutí 6 mesiacov od skončenia dedičského konania.** Avšak, keďže realitná činnosť je viazanou živnosťou a je potrebné k jej prevádzkovaniu spĺňať osobitné podmienky, tak si manželka musí ustanoviť zodpovedného zástupcu s potrebným vzdelaním alebo praxou.

Situácia 2: Po skončení dedičského konania po pánovi Kováčovi chce pokračovať v živnosti len jedno dieťa s právnickým vzdelaním a toto dieťa pána Kováča aj zdedilo podiel na majetku používanom na prevádzkovanie živnosti. V tomto prípade môže toto dieťa pokračovať v živnosti aj po skončení dedičského konania a musí to oznámiť živnostenskému úradu do 1 mesiaca od skončenia dedičského konania. **V tomto prípade však môže dieťa pokračovať v živnosti len 6 mesiacov od skončenia dedičského konania a v tejto lehote si musí vybaviť vlastné živnostenské oprávnenie.** Keďže toto dieťa spĺňa osobitné podmienky prevádzkovania realitnej činnosti, nemusí ustanovovať zodpovedného zástupcu.

Situácia 3: Po skončení dedičského konania po pánovi Kováčovi chce pokračovať v živnosti len jedno dieťa a toto dieťa pána Kováča ale **nezdedilo** podiel na majetku používanom na prevádzkovanie živnosti. V tomto prípade nemôže toto dieťa pokračovať v živnosti aj po skončení dedičského konania.

Základné rozdiely medzi nástupníctvom počas života a po smrti v dedičskom konaní:

	Nástupníctvo počas života		Nástupníctvo po smrti	
	Výhody	Nevýhody	Výhody	Nevýhody
Právne aspekty	<ul style="list-style-type: none"> Možnosť sám si vybrať nástupníka; Jednoduchší prenos zamestnancov a majetku; Administratívne jednoduchšie; Časovo rýchlejšie; Lacnejšie. 	<ul style="list-style-type: none"> Vznik možných sporov v rodine. 	<ul style="list-style-type: none"> Rozdelenie majetku všetkým dedičom. 	<ul style="list-style-type: none"> Nemožnosť ovplyvniť, kto bude nástupníkom; Administratívne komplikovanejšie; Dražšie, lebo bude treba platiť aj poplatok za dedičské konanie.
Daňové aspekty	<ul style="list-style-type: none"> Plynulé pokračovanie podnikania; Bez niekedy záľhavého dedičského konania. 	<ul style="list-style-type: none"> Majetok nadobudnutý darom v súvislosti s výkonom podnikania podlieha dani z príjmov. 	<ul style="list-style-type: none"> Majetok nepodlieha dani z príjmov; Neexistencia dane z dedičstva. 	<ul style="list-style-type: none"> Záľhavé dedičské konanie; Spravovanie živnosti iba ako vykonávateľ živnosti (do skončenia dedičského konania).

2.3 Niektoré otázky bezpodielového spoluvlastníctva manželov (BSM)

Harmonické manželstvo a s tým spojené bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (BSM) môže narušiť podnikanie niektorého z manželov, najmä ak ide o podnikanie fyzickej osoby ako živnostníka alebo SZČO. Takéto podnikanie môže mať vplyv na spoločný majetok v BSM, hlavne ak podnikanie trvá počas existencie BSM, a môžu vznikajúť otázky a obavy druhého nepodnikajúceho manžela o spoločný majetok v BSM.

Keďže problematika BSM a podnikanie je pomerne komplikovaná a judikatúra v daných veciach nie je vždy jednoznačná, pokúsime sa v tejto časti aspoň v krátkosti odpovedať na 5 najčastejších otázok/obáv, s ktorými sa v praxi stretávame pri podnikaní jedného z manželov a s tým spojeným BSM k spoločnému majetku:

1. **Ak jeden z manželov podniká ako živnostník alebo SZČO, aký majetok manželov patrí do BSM a aký už nie?**
2. **Môže manžel, ktorý podniká ako živnostník alebo SZČO, používať na podnikanie veci patriace do BSM?**
3. **Ako je možné zrušiť BSM, ak jeden z manželov podniká ako živnostník alebo SZČO?**
4. **Môžu ohroziť dlhy manžela (manželky), ktorý podniká ako živnostník alebo SZČO, spoločný majetok v BSM?**
5. **Je možné zúžiť BSM počas manželstva a ako?**

Ak jeden z manželov podniká ako živnostník alebo SZČO, aký majetok manželov patrí do BSM a aký už nie?

V zmysle § 143 zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník (ďalej len „*Občiansky zákonník*“) je v BSM všetko, čo môže byť predmetom vlastníctva a čo nadobudol niektorý z manželov za trvania manželstva, s výnimkou:

- vecí získaných dedičstvom alebo darom;
- vecí, ktoré podľa svojej povahy slúžia osobnej potrebe jednému z manželov;
- **vecí, ktoré slúžia výkonu povolania len jedného z manželov;**
- vecí vydaných v rámci predpisov o reštitúcii majetku jednému z manželov, ktorý mal vydanú vec vo vlastníctve pred uzavretím manželstva alebo ktorému bola vec vydaná ako právnomu nástupcovi pôvodného vlastníka.

V právnej praxi prevláda názor, že „výkonom povolania“ sa rozumie aj podnikanie ako živnostník alebo SZČO. **Vo všeobecnosti je teda možné povedať, že veci, ktoré slúžia na prevádzkovanie živnosti alebo SZČO jednému z manželov, nepatria do BSM.**

V zmysle judikatúry slovenských, ako aj českých súdov je dôležitým predpokladom toho, aby boli veci vylúčené z BSM, splnenie podmienky, že:

- 1. vec podľa svojej povahy musí slúžiť výkonu povolania – teda aj podnikaniu, a zároveň**
- 2. vec musí slúžiť len jednému z manželov a súčasne nemôže slúžiť aj druhému z manželov.**

Nakoniec však musíme pripomenúť, že výnosy, úžitky a prírastky vecí patria do BSM bez ohľadu na to, či samotná vec je v BSM alebo vo výlučnom vlastníctve jedného z manželov.

Môže manžel, ktorý podniká ako živnostník alebo SZČO, používať na podnikanie veci patriace do BSM?

Na túto otázku v zásade dáva odpoveď ustanovenie § 148a ods. 1) Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého na použitie majetku v BSM **potrebuje podnikateľ pri začatí podnikania súhlas druhého manžela. Na ďalšie právne úkony súvisiace s podnikaním už súhlas druhého manžela nepotrebuje.**

Zákon však nekonkretizuje, ako má byť súhlas manžela vykonaný, t. j. či je potrebný nejaký písomný súhlas (dokument).

V zmysle ustálenej judikatúry najmä českých súdov môže byť takýto súhlas urobený v nasledovných formách:

- písomne,
- **ale aj ústne,**
- **ale aj konkludentne** – toto znamená, že súhlas môže byť urobený aj inak ako slovami, t. z. že je súhlas vyjadrený mlčky, napr. kývnutím hlavy, potrasením ruky, nevyjadrením protestu...

Ako je možné zrušiť BSM, ak jeden z manželov podniká ako živnostník alebo SZČO?

S podnikaním, samozrejme, prichádza aj podnikateľské riziko (prípadné dlhy, iné záväzky), a to môže mať veľmi negatívny vplyv na majetok v BSM.

Podľa ustanovenia § 148a ods. 2 Občianskeho zákonníka súd na návrh zruší BSM v prípade, **že jeden z manželov získal oprávnenie na podnikateľskú činnosť (napr. živnosť alebo SZČO).**

Návrh na začatie súdneho konania o zrušenie BSM môže podať na súd **ten z manželov, ktorý nezískal oprávnenie na podnikateľskú činnosť.** Pokiaľ oprávnenie na podnikateľskú činnosť majú obaja manželia, môže návrh na zrušenie BSM podať ktorýkoľvek z manželov.

Konanie o zrušení pred súdom môže v závislosti od konkrétneho súdu trvať v rozmedzí od 6 do 12 mesiacov.

Môžu ohroziť dlhy manžela (manželky), ktorý podniká ako živnostník alebo SZČO, spoločný majetok v BSM?

V zmysle § 147 ods. 1 Občianskeho zákonníka **pohl'adávkou veriteľa len jedného z manželov, ktorá vznikla za trvania manželstva,** môže byť pri výkone rozhodnutia uspokojená **aj z majetku patriaceho do BSM.**

Z uvedeného vyplýva, že prípadné dlhy živnostníka alebo SZČO, ktoré vznikli pri výkone podnikania, môžu byť uspokojované aj z majetku patriaceho obom manželom spoločne v BSM.

Výkonom rozhodnutia sa v tomto prípade myslí začaté exekučné alebo iné vymáhacie konanie podľa osobitných predpisov na podklade právoplatného rozhodnutia súdu alebo iného orgánu/úradu voči jednému z manželov – danému podnikateľovi.

Je možné zúžiť BSM počas manželstva a ako?

V zmysle § 143a ods. 1) Občianskeho zákonníka si môžu manželia **za trvania manželstva** zúžiť alebo rozšíriť rozsah BSM, teda majetok.

Pre zúženie BSM je však potrebné splniť nasledovné podmienky:

1. **Zúžiť BSM sa dá len počas trvania manželstva.**
2. **Zúžiť sa dá BSM len na majetok, ktorý nadobudnú manžela v budúcnosti** – teda nedá sa zúžiť BSM na majetok, ktorý už manžela spoločne vlastní.
3. **Zúžiť majetok sa dá len písomnou dohodou medzi manželmi.**
4. **Takáto písomná dohoda o zúžení BSM sa musí spísať pred notárom, a to vo forme notárskej zápisnice.**

Na zúžení BSM sa môžu manželia dohodnúť hneď po uzavretí manželstva alebo kedykoľvek neskôr počas trvania manželstva. Jednoduchším spôsobom je, keď si manželia zúžia BSM hneď po uzavretí manželstva, pretože je väčší predpoklad, že v tom čase ešte nemajú v BSM taký veľký majetok.

2.4 Zamestnávanie rodinných príslušníkov

Problematika zamestnávania rodinných príslušníkov je pre podnikateľov veľmi dôležitá, lebo si môžu počas vykonávania svojho podnikania s pomocou práce rodinných príslušníkov nielen znížiť prípadné náklady na podnikanie, ale môžu aj svojim rodinným príslušníkom, najmä deťom, takto odovzdávať skúsenosti z podnikania a pripravovať ich na prípadné prevzatie podnikania.

Táto téma je dôležitá aj z pohľadu prípadných možností prevodu podniku na nástupníka, pretože, ako píšeme v predchádzajúcich častiach, prevod podniku je možné realizovať na nástupnícke právnické osoby, napr. s. r. o., a je potrebné vymedziť, kedy je aj v týchto prípadoch možné zamestnávanie rodinných príslušníkov bez toho, aby bol podnikateľ sankcionovaný.

Zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o nelegálnej práci“) upravuje a definuje, čo je nelegálnym zamestnávaním a nelegálnou prácou. Nelegálne zamestnávanie a nelegálna práca je zakázaná a hrozia za ňu sankcie.

Nelegálna práca

Nelegálna práca je závislá práca, ktorú vykonáva fyzická osoba pre právnickú osobu alebo fyzickú osobu – podnikateľa (živnostník alebo SZČO), ktorá:

- a. nemá s právnickou osobou alebo s fyzickou osobou – podnikateľom (živnostník alebo SZČO) založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer alebo
- b. je štátnym príslušníkom tretej krajiny, pričom nie sú splnené podmienky na jej zamestnávanie podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti.

Nelegálne zamestnávanie

Nelegálne zamestnávanie je zamestnávanie právnickou osobou alebo fyzickou osobou – podnikateľom (živnostník alebo SZČO), ak využíva závislú prácu od:

- a. Fyzickej osoby a nemá s ňou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer.
- b. Fyzickej osoby, má s ňou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer a neprihlásila ju do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia do siedmich dní od

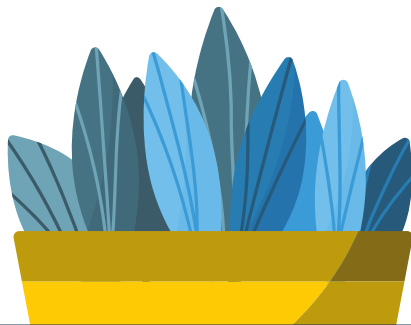
uplynutia lehoty na prihlásenie do tohto registra, najneskôr však do začatia kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, ak kontrola začala do siedmich dní od uplynutia lehoty na prihlásenie do tohto registra.

- c. Štátneho príslušníka tretej krajiny a nie sú splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti.
- d. Štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa zdržiava na území Slovenskej republiky v rozpore so zákonom č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov alebo zákonom č. 480/2002 Z. z. o azyle a ktorý vykonáva závislú prácu.

Z uvedeného je zrejmé, že podnikateľ sa môže dopustiť nelegálneho zamestnávania a fyzická osoba (zamestnanec) sa môže dopustiť nelegálnej práce. Kontrolu nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce vykonávajú inšpektoráty práce, pričom fyzickej osobe za nelegálnu prácu hrozí pokuta do výšky **331 EUR** a podnikateľovi hrozí za nelegálne zamestnávanie pokuta vo výške **od 2 000 EUR do 200 000 EUR**, pričom pri opakovanom porušovaní hrozí podnikateľovi aj **zrušenie živnostenského oprávnenia**.

Zároveň, po právoplatnom uložení pokuty za nelegálne zamestnávanie, musí podnikateľ doplatiť fyzickej osobe mzdu a všetky odvody a dane.

Avšak, zákon o nelegálnej práci pozná aj výnimky z nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania a povoľuje **určitým rodinným príslušníkom** pracovať aj bez uzatvorenej pracovnoprávnej zmluvy podľa Zákonníka práce, pričom vtedy nedochádza k nelegálnemu zamestnávaniu alebo nelegálnej práci.

Rodinným príslušníkom v zmysle zákona o nelegálnej práci je:

- príbuzný podnikateľ a v priamom rade³,
- manžel alebo manželka podnikateľa,
- súrodeneц podnikateľa.

V zmysle zákona o nelegálnej práci nepôjde o nelegálnu prácu alebo nelegálne zamestnávanie a nehrozia za to sankcie, ak bude práca pre podnikateľa vykonávaná rodinným príslušníkom, ktorý musí spĺňať nasledovné podmienky:

- rodinný príslušník je dôchodkovo poistený podľa osobitných predpisov alebo
- rodinný príslušník je poberateľom dôchodku podľa osobitných predpisov alebo
- rodinný príslušník je žiakom alebo študentom do 26 rokov veku.

Zákon o nelegálnej práci pripúšťa, aby rodinní príslušníci vykonávali práce aj bez uzatvorenej pracovnoprávnej zmluvy podľa Zákonníka práce nielen pre živnostníkov, ale aj pre jeden druh obchodnej spoločnosti, a to pre spoločnosť s ručením obmedzeným (s. r. o.) za týchto podmienok:

- s. r. o. musia vlastniť (teda byť jej spoločníkmi) najviac dvaja rodinní príslušníci;
- pre s. r. o. bude vykonávať prácu ďalší rodinný príslušník.

Čiže rovnaké pravidlá ako pre živnostníka platia aj pre s. r. o, ktoré však môžu mať maximálne dvoch (2) spoločníkov, tí musia byť navzájom rodinnými príslušníkmi – teda príbuzní v priamom rade alebo manželia alebo súrodenci.

³ Príbuzní v priamom rade sú príbuzní vo vertikálnom rade, teda predkovia a potomkovia, napr. deti, rodičia, starí rodičia, atď.

PRÍKLAD 1

Pán Kováč je živnostníkom, pričom vykonáva stavebné činnosti a má stavebnú firmu. Pán Kováč má 21-ročného syna, ktorý je študentom na vysokej škole. Zároveň sestra pána Kováča je poberateľom dôchodku a celý život pracovala ako účtovníčka.

Situácia 1: Syn pána Kováča počas letných prázdnin pomáha na stavbách, ktoré stavia pán Kováč ako živnostník. Pán Kováč nemá so synom uzatvorenú žiadnu pracovnoprávnú zmluvu.

Vzhľadom na výnimku zo zákona o nelegálnej práci nepôjde v tomto prípade o nelegálnu prácu ani o nelegálne zamestnávanie, pretože syn je rodinným príslušníkom v priamom rade a zároveň je študentom do 26 rokov veku.

Situácia 2: Sestra pána Kováča pomáha v jeho firme ako účtovníčka. Pán Kováč nemá so sestrou uzatvorenú žiadnu pracovnoprávnú zmluvu.

Vzhľadom na výnimku zo zákona o nelegálnej práci nepôjde v tomto prípade o nelegálnu prácu ani o nelegálne zamestnávanie, pretože sestra je rodinným príslušníkom – súrodenc, a zároveň je poberateľom dôchodku.

PRÍKLAD 2

Pán Kováč je živnostníkom, pričom vykonáva stavebné činnosti a má stavebnú firmu. **Pán Kováč počas života previedol s. r. o. na svojho staršieho syna Miroslava** a teraz už vykonáva podnikanie jeho syn Miroslav prostredníctvom svojej s. r. o., kde je jediným spoločníkom. Pán Kováč má ďalšieho 21-ročného syna (brat Miroslava), ktorý je študentom na vysokej škole. Zároveň sestra pána Kováča je poberateľom dôchodku a celý život pracovala ako účtovníčka.

Situácia 1: Syn pána Kováča (brat Miroslava) počas letných prázdnin pomáha na stavbách, ktoré stavia s. r. o. jeho brata Miroslava. S. r. o. jeho brata Miroslava nemá s týmto mladším bratom uzatvorenú žiadnu pracovnoprávnú zmluvu.

Vzhľadom na výnimku zo zákona o nelegálnej práci nepôjde v tomto prípade o nelegálnu prácu ani o nelegálne zamestnávanie, pretože mladší brat je rodinným príslušníkom – súrodencom spoločníka s. r. o. (teda brata Miroslava), a zároveň je študentom do 26 rokov veku.

Situácia 2: Sestra pána Kováča (teta Miroslava) pomáha v s. r. o. Miroslava ako účtovníčka. S. r. o. brata Miroslava nemá so sestrou pána Kováča uzatvorenú žiadnu pracovnoprávnú zmluvu.

Hoci je sestra pána Kováča poberateľom dôchodku, nie je rodinným príslušníkom voči Miroslavovi v zmysle definície rodinného príslušníka podľa zákona o nelegálnej práci (sestra pána Kováča je tetou Miroslava, a teda nie je jeho príbuzným v priamom rade). Preto v tomto prípade dochádza k nelegálnej práci a aj nelegálnemu zamestnávaniu a v prípade kontroly hrozia s. r. o. aj tete sankcie.

3.

DAŇOVÉ ASPEKTY

Ing. Zuzana Korytárová, PhD. LL.M.

Autor kapitoly

Zuzana absolvovala štúdium na Národohospodárskej fakulte Ekonomickej univerzity so špecializáciou na daňovníctvo a daňové poradenstvo. Svoje odborné vedomosti následne rozšírila postgraduálnym vzdelávaním v oblasti daňového práva, ktoré ukončila získaním profesijného titulu doktor práv (LL.M.). Od roku 2009 je zapísaná v Slovenskej komore daňových poradcov, pričom od roku 2021 pôsobí ako licencovaný daňový poradca a je aktívnou členkou metodicko-legislatívnych komisií SKDP pre oblasť dane z príjmov fyzických osôb, ako aj dane z príjmov právnických osôb.

V súčasnosti zastáva pozíciu daňovej manažérky v medzinárodnej spoločnosti, kde sa venuje rôznym oblastiam daní. Vo svojej profesijnej kariére má bohaté skúsenosti v konzultačnej sfére, a to najmä v poskytovaní odborného poradenstva v daňovo-účtovnej a právnej legislatíve. Okrem toho sa špecializuje aj na finančnú kontrolu, rozpočtovanie PPP projektov a kontrolnú činnosť v podmienkach územných samospráv miest a obcí. Taktiež pôsobí ako externý expert pre oblasť daní a účtovníctva na Odbore sociálnej ekonomiky, ktorý spadá do sekcie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny.

Ing. Matúš Vagaský

Autor kapitoly

Matúš je absolventom Ekonomickej univerzity v Bratislave, kde úspešne ukončil štúdium v študijnom programe daňovníctvo a daňové poradenstvo, čo sa stalo základom jeho profesionálnej dráhy. Po skončení štúdia nadobúdala odborné skúsenosti na daňových oddeleniach renomovaných poradenských spoločností, kde si postupne vybudoval pozíciu odborníka v oblasti daní. Počas svojej kariéry sa venoval rôznorodým daňovým agendám a riešeniu komplexných problémov klientov z rôznych sektorov hospodárstva.

V súčasnosti, s viac ako 17-ročnou praxou v oblasti daní, zastáva pozíciu Tax Senior Managera v spoločnosti CLA Slovakia s.r.o. Vo svojej práci sa špecializuje na poradenstvo v oblasti dane z príjmov fyzických a právnických osôb, DPH a iných druhov daní. Súčasťou jeho agendy je aj dohľad nad pravidelným vykazovaním daňových povinností (tzv. compliance služby).

Zároveň sa venuje aj poradenstvu v oblasti podnikania, vývoju nástrojov na zefektívnenie práce a marketingu. Píše články a realizuje odborné školenia pre klientov i širšiu verejnosť, čím prispieva k zvyšovaniu informovanosti vo svojom odbore.

3.1 Nástupníctvo počas života živnostníka

Transformácia podnikania a zabezpečenie jeho plynulého pokračovania je jednou z najnáročnejších výziev, ktorým čelí každý podnikateľ. Odovzdanie rodinného podniku ďalšej generácii si vyžaduje dôkladnú prípravu a starostlivé plánovanie, pričom každá právna forma odovzdania má svoje špecifiká, ktoré je potrebné zohľadniť. Tieto odlišnosti sa prejavujú aj v daňovej oblasti. Je preto potrebné ich riešiť systematicky a s ohľadom na budúce potreby rodinného podniku.

V slovenskej legislatíve nenájdeme priamy spôsob odovzdania podnikania^[1] fyzickej osoby podnikateľ^a^[2], ako to môže byť zvykom v iných jurisdikciách, ktoré sú na takéto situácie o niečo viac pripravené. Ako vyplýva zo samotného živnostenského zákona, živnostenské oprávnenie nie je možné preniesť na inú osobu.

V podmienkach slovenskej legislatívy preto musíme postupovať nepriamo a využiť také spôsoby, akoby sme podnikanie odovzdávali úplne nezávislej osobe, a to aj napriek tomu, že podnikanie chceme odovzdať osobe nám blízkej (napr. rodičia odovzdávajúci podnikanie svojim deťom). V tejto súvislosti prichádza do úvahy viacero alternatív, ktorými sa situácia dá včasne vyriešiť ešte počas života podnikateľa a predísť nepríjemným situáciám po prípadnej smrti živnostníka.

3.1.1 Daňové aspekty predaja podniku živnostníka nástupníkovi

Prvou možnosťou odovzdania podnikania živnostníka jeho nástupcovi je jeho predaj. Predaj podniku^[3] je sám o sebe komplexnejšou transakciou na rozdiel od bežného predaja individuálnych zložiek majetku, ako je napríklad nehnuteľnosť. Daňové posúdenie je o niečo zložitejšie, keďže legislatíva obsahuje špecifické pravidlá pre tento typ transakcie. Kľúčové daňové témy, ktoré vám v tejto publikácii prinášame, sa týkajú dane z príjmov fyzickej osoby (vrátane transferového oceňovania) a DPH.

3.1.1.1 Daň z príjmov pri predaji podniku

Z pohľadu dane z príjmov fyzickej osoby – živnostníka, ktorý je predávajúcim, predaj podniku predstavuje štandardne zdaniteľnú transakciu. Príjem z predaja podniku sa považuje za príjem z podnikania a zdaní sa príslušnou sadzbou dane (15%, 19%, 25%, 30% alebo 35%) v závislosti od výšky základu dane. Predávajúci má zároveň povinnosť upraviť svoj základ dane o určité položky. Zákon č. 595/2003 Zbierky zákonov o dani z príjmov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o dani z príjmov“) definuje, aké úpravy základu dane je potrebné urobiť v závislosti od toho, či živnostník účtoval v podvojnóm alebo jednoduchom účtovníctve alebo viedol daňovú evidenciu.

Ak už sa živnostník rozhodne odovzdať svoje podnikanie touto formou, je dôležité mať na pamäti aj správne vysporiadanie svojich daňových povinností. Zákon stanovuje povinnosť upraviť základ dane v tom zdaňovacom období, v ktorom nastane účinnosť zmluvy o predaji podniku. V danom prípade nie je dôležité, či bola v rámci predmetného zdaňovacieho obdobia uhradená dohodnutá kúpna cena alebo nie. Predpísané úpravy základu dane je predávajúci povinný uskutočniť aj v prípade, ak by po predaji podniku, resp. jeho časti naďalej pokračoval vo svojom podnikaní.

V súlade so zákonom o dani z príjmov živnostníkov, ktorý je predávajúcim, má povinnosť zahrnúť do základu dane príjem z predaja podniku, presnejšie kúpnu cenu podniku dohodnutú na základe kúpno-predajnej zmluvy. Túto cenu je živnostník účtujúci v sústave jednoduchého účtovníctva, príp. len vedúci daňovú evidenciu povinný zvýšiť najmä o všetky záväzky, ktoré prevzal kupujúci, a o hodnotu zákonom vymedzených nevyčerpaných rezerv, ktoré boli uznané za daňový výdavok. Naopak, položky, ktoré budú príjem znižovať, sú predovšetkým tie záväzky, ktoré by boli daňovým výdavkom u predávajúceho, keby boli uhradené pred predajom podniku, ďalej daňová zostatková cena predávaného majetku, a tiež hodnota pohľadávok, ktoré by sa pri ich inkase nepovažovali za zdaniteľný príjem.

Pre lepšiu ilustráciu týchto úprav uvádzame príklad nižšie.

PRÍKLAD

Živnostník účtujúci v sústave jednoduchého účtovníctva sa rozhodol predat podnik svojmu synovi. Vo svojich účtovných knihách ku dňu účinnosti zmluvy o predaji podniku eviduje nasledovné položky, ktoré sú súčasťou predávaného podniku:

- zásoby vo výške 43 000 EUR,
- daňová zostatková cena dlhodobého hmotného a nehmotného majetku vo výške 50 000 EUR,
- pohľadávky (zdaniteľné príjmy v prípade inkasa) vo výške 18 000 EUR,
- pohľadávka z titulu istiny poskytnutej pôžičky (nezdaniteľné príjmy v prípade inkasa) vo výške 6 500 EUR,
- záväzky (daňové výdavky v prípade úhrady) vo výške 11 500 EUR,
- záväzok z titulu istiny prijatej pôžičky (nedaňové výdavky v prípade úhrady) vo výške 2 000 EUR.

Zmluva o predaji podniku nadobudla účinnosť v roku 2025. Vplyv na základ dane je ilustrovaný na príklade rôznych kúpnych cien⁴:

⁴ V prípade, že živnostník po predaji podniku, resp. jeho časti končí svoje podnikanie, pričom ďalej aj po prevode časti podniku v účtovných knihách eviduje určité položky, je povinný príslušne upraviť svoj základ dane v roku skončenia podnikania. Ide najmä o zvýšenie základu dane o nespotrebované zásoby a pohľadávky, ktorých inkaso sa považuje za zdaniteľný príjem, a naopak, o zníženie základu dane o záväzky, ktorých úhrada sa považuje za daňový výdavok. Uvedené úpravy sa realizujú v prípade skončenia podnikania vždy, bez ohľadu na spôsob prevodu podniku na inú osobu.

Predaj podniku			
Výška kúpnej ceny	120 000 EUR	150 000 EUR	180 000 EUR
Zvýšenie kúpnej ceny			
Závazky (všetky)	13 500 EUR	13 500 EUR	13 500 EUR
Zníženie kúpnej ceny			
Daňová zostatková cena dlhodobého majetku	-50 000 EUR	-50 000 EUR	-50 000 EUR
Pohľadávky (nezdaniteľné)	-6 500 EUR	-6 500 EUR	-6 500 EUR
Závazky (daňové)	-11 500 EUR	-11 500 EUR	-11 500 EUR
Upravená kúpna cena (príjem z predaja)	65 500 EUR	95 500 EUR	125 500 EUR

Ako je možné vidieť na príklade vyššie, na základ dane z predaja podniku vplývajú viaceré položky. Kúpna cena podniku je akosi sumou, ktorá odzrkadľuje predovšetkým aktuálnu hodnotu majetku a záväzkov, ale aj iné premenné vplývajúce na hodnotu prevádzaného podniku (napr. existujúce kontrakty, know-how nepremietnuté v účtovníctve).

Napríklad, ak je súčasťou prevádzaného podniku aj nehnuteľnosť, jej predajná hodnota na jednej strane zvyšuje základ dane, avšak jej zostatková cena (vstupná cena po historicky uplatnených odpisoch) ho, naopak, znižuje.

Nevýhodou predaja podniku (na rozdiel od vkladu podniku popísanom v časti 3.1.2) je jednorazové zdanenie vyčíslenej upravenej kúpnej ceny.

Netreba však zabudnúť ani na fyzickú osobu – kupujúceho, ktorý je tiež povinný urobiť určité úpravy základu dane v súvislosti s kúpou podniku či správne oceniť majetok v reálnej hodnote. Táto reálna hodnota je následne základom pre uplatňovanie odpisov u kupujúceho počas celej doby odpisovania ako pri novonadobudnutom majetku.

3.1.1.2 Transferové oceňovanie pri predaji podniku

Pri úvahách o nastavení predajnej ceny v prípade predaja podniku medzi závislými osobami (vrátane blízkych osôb) nesmieme zabudnúť aj na pravidlá transferového oceňovania. Cieľom týchto pravidiel je uplatnenie takej kúpnej ceny podniku pre účely zdanenia, akú by si medzi sebou dohodli 2 nezávislé osoby.

Pravidlá transferového oceňovania sa vzťahujú aj na fyzické osoby – podnikateľov. Preto, ak by si závislé osoby dohodli povedzme cenu nižšiu, než je trhovú, predávajúci by bol v zmysle zákona o dani z príjmov povinný zvýšiť svoj základ dane o rozdiel medzi trhovou a dohodnutou cenou.

Aby sa v budúcnosti predišlo nepríjemným situáciám s dodatočným vyrubeníím dane vrátane pokuty v prípade otvorenia daňovej kontroly, odporúčame, aby už kúpna cena bola zmluvne dohodnutá v súlade s pravidlami transferového oceňovania.

Na správne nastavenie cien v kontrolovaných transakciách sa vo všeobecnosti používajú rôzne metódy určenia cien v závislosti od druhu transakcie a pripravujú sa tzv. analýzy porovnateľnosti. V praxi sa pri predaji podniku väčšinou vychádza z ceny určenej znalcom. Znalecký posudok je zvyčajne potrebný pre daňovú obhajobu uplatnenej ceny.

Podľa aktuálnych výkladov vedia pravidlá transferového oceňovania postihnúť aj prípady darovania podniku. Cieľom podnikateľskej činnosti je dosahovanie zisku a je nepravdepodobné, aby dve nezávislé osoby realizovali prevod podniku bezodplatne. Preto, ak nastane takáto transakcia medzi závislými osobami, bude na posúdení konkrétneho prípadu, či ide o ekonomicky zdôvodniteľnú situáciu alebo transakciu účelovú, ktorej cieľom je získanie daňovej výhody.

3.1.1.3 DPH pri predaji podniku

Pri predaji podniku sa živnostník, ktorý predáva podnik, potrebuje vysporiadať aj s otázkou režimu DPH. Zákon o DPH upravuje pravidlá pre posúdenie DPH pri predaji podniku, kedy predávajúcim je platiteľ DPH^[4].

Pozitívom je to, že predaj podniku alebo časti podniku tvoriacej samostatnú organizačnú zložku sa nepovažuje za dodanie tovaru ani dodanie služby, a teda nie je predmetom DPH, ak kupujúci je platiteľom DPH alebo sa ním stáva zo zákona z titulu tejto transakcie. Z uvedeného vyplýva, že vo väčšine prípadov sa na predaj podniku DPH neuplatní.

V praxi sa môžeme stretnúť aj so situáciou, kedy kupujúcim je osoba, ktorá zatiaľ nevykonávala podnikateľskú činnosť a práve kúpou podniku ju začne vykonávať. V takomto prípade kúpou podniku od platiteľa DPH sa aj kupujúci stane platiteľom DPH zo zákona dňom nadobudnutia podniku a musí si splniť registračnú povinnosť.

V niektorých špecifických situáciách však predaj podniku môže byť predmetom dane. Ide o prípady, kedy kupujúci, na rozdiel od predávajúceho, vykonáva primárne činnosti oslobodené od DPH (zdravotné, finančné, vzdelávacie činnosti a pod.), pri ktorých nie je nárok na odpočet DPH.

Treba pripomenúť, že vyňatie predaja podniku alebo časti podniku z predmetu DPH v zmysle základného pravidla je podmienené naplnením definície samostatnej organizačnej zložky, hoci takúto samostatnú zložku predávajúci nemá zapísanú. Pokiaľ prevádzaný podnik nedisponuje požadovanou komplexnosťou, môže sa pre účely DPH jednať o prevod individuálnych zložiek majetku, ktoré je potrebné posúdiť odlišne.

Bližšie sa tomu budeme venovať v podkapitole 3.1.3.1.

Chybné posúdenie transakcie môže mať negatívny dopad či už na strane predávajúceho (chybné neodvedenie DPH), alebo kupujúceho (odpočítanie DPH, ktorá nemala byť uplatnená).

3.1.2 Daňové aspekty vkladu podniku živnostníka do obchodnej spoločnosti nástupníka

Ďalšou alternatívou, ktorá stojí za zváženie pri odovzdávaní podnikania, je nepenažný vklad do obchodnej spoločnosti. Nástupníkom v podnikaní sa stáva právnická osoba, najčastejšie spoločnosť s ručením obmedzeným (s. r. o.). Živnostník tak môže vložiť časť alebo celý svoj podnik do právnickej osoby, v ktorej je už spoločníkom alebo realizáciou vkladu sa stane spoločníkom. Vklad je možné uskutočniť pri založení obchodnej spoločnosti alebo počas jej existencie prístupím nového spoločníka. Vklad, na rozdiel od predaja podniku, nie je teda spojený s finančnou odplatom, ale so získaním obchodného podielu v s. r. o., resp. jeho zvýšením.

Samotným vkladom do obchodnej spoločnosti však podnikanie nebude nástupcovi plne odovzdané. Odovzdávajúci (živnostník) bude aj naďalej nepriamo zapojený do podnikania s. r. o. vo výške vloženého vkladu a k nemu

prislúchajúceho obchodného podielu. Preto, pre prípadné úplne stiahnutie sa živnostníka z podnikania, je ďalej potrebné vysporiadať pozíciu spoločníka v s. r. o., a to napríklad prostredníctvom predaja obchodného podielu svojmu nástupcovi^[5] či prevodom v rámci dedičského konania.

3.1.2.1 Daň z príjmov pri vklade podniku

V súvislosti s realizáciou nepeňažného vkladu podniku alebo časti podniku je vkladateľ povinný vykonať príslušné úpravy základu dane podľa zákona o dani z príjmov.

Hodnota nepeňažného vkladu sa určuje povinne znaleckým posudkom. Dôležitým termínom v prípade nepeňažných vkladov je hodnota uznaná na vklad, čiže peňažná suma, v ktorej sa nepeňažný vklad započítava na vklad spoločníka. Hodnota uznaná na vklad po právnej stránke môže byť nižšia ako hodnota znaleckého posudku, avšak nikdy nie vyššia.

Nástupníctvo sa väčšinou realizuje vkladom slovenského živnostníka do slovenskej (nie zahraničnej) obchodnej spoločnosti, kedy vkladateľ aj prijímateľ vkladu musia vychádzať pre účely dane z príjmov z reálnych cien. Uplatňovanie reálnych cien má za následok na jednej strane zdanenie „precenenia“ majetku a záväzkov pri ich vklade u živnostníka, ale zároveň uplatňovanie výdavkov z reálnych „precenených“ hodnôt v s. r. o.^[6]

Výhodou vkladu oproti predaju podniku je to, že sa vkladateľ – živnostník môže pri vklade rozhodnúť, či sa rozdiel medzi vyššou hodnotou nepeňažného vkladu započítanou na vklad spoločníka a hodnotou vkladaneho majetku zahrnie do jeho základu dane:

- **jednorazovo**, a to v tom zdaňovacom období, v ktorom dôjde k splateniu nepeňažného vkladu alebo
- **postupne** až do úplného zahrnutia, avšak minimálne v 1/7 ročne počas maximálne 7 po sebe nasledujúcich zdaňovacích období^[7].

Okrem tejto úpravy živnostník účtujúci v sústave jednoduchého účtovníctva alebo vedúci daňovú evidenciu uplatní jednorazovo do výdavkov predovšetkým daňovú zostatkovú cenu vkladaneho odpisovaného majetku, ako aj vkladané rezervy či opravné položky, ktorých tvorba zatiaľ nebola zahrnutá do daňových výdavkov.

PRÍKLAD

V nasledujúcom príklade budeme vychádzať z rovnakej východiskovej situácie ako v predošlom príklade s tým rozdielom, že budeme uvažovať s tromi rôznymi hodnotami, v akých sa podnik započíta na vklad spoločníka, namiesto troch rôznych predajných cien podniku. Uvádzame doplnujúce informácie:

- Účtovná zostatková cena dlhodobého hmotného a nehmotného majetku je 50 000 EUR (odpisový plán rovnaký pre účtovné a daňové odpisy v jednoduchom účtovníctve).
- Účtovná hodnota vkladaneho podniku je 104 000 EUR.

Nepeňažný vklad

Hodnota uznaná na vklad	120 000 EUR	150 000 EUR	180 000 EUR
Účtovná hodnota vkladaneho podniku	-104 000 EUR	-104 000 EUR	-104 000 EUR
Kladný rozdiel medzi hodnotou uznanou na vklad a účtovnou hodnotou	16 000 EUR	46 000 EUR	76 000 EUR
Rozdiel medzi daňovou a účtovnou zostatkovou cenou	0 EUR	0 EUR	0 EUR
Upravený základ dane	16 000 EUR	46 000 EUR	76 000 EUR

V prípade živnostníka v poslednom stípci je na jeho rozhodnutí, či celú hodnotu kladného rozdielu (76 000 EUR) zahrnie do svojho základu dane jednorazovo alebo postupne počas maximálne 7 rokov, minimálne však vo výške 10 857,14 EUR ročne. Vkladateľ sa môže prakticky rozhodnúť aj tak, že v 1. roku zdaní len minimálnu sumu, v 2. roku 50 000 EUR (na pokrytie daňovej strany v danom roku) a v 3. roku zvyšok.

Treba tiež spomenúť, že aj prijímateľ nepeňažného vkladu má určité povinnosti, predovšetkým oceniť majetok a záväzky nadobudnuté vkladom podniku reálnou hodnotou. Pozitívom je väčšinou možnosť odpisovať majetok z reálnej hodnoty. Ďalšie povinnosti sa týkajú daňového nakladania s prevzatými rezervami, pohľadávkami, či prípadného goodwillu/záporného goodwillu.

3.1.2.2 Transferové oceňovanie pri vklade podniku

Názory odborníkov sa líšia v tom, či sa pravidlá transferového oceňovania majú aplikovať aj na prípady nepeňažných vkladov. Uznanie vkladu v sume nižšej, ako je cena určená znalcom, môže tak mať za následok povinnosť zvýšiť základ dane o rozdiel. V takej situácii odporúčame konzultovať s poradcom potreby úprav ako na strane vkladateľ'a, tak aj na strane príjemcu vkladu.

 Blížšie informácie k pravidlám transferového oceňovania nájdete v časti 3.1.1.2.

3.1.2.3 DPH pri nepeňažnom vklade podniku

Rovnako ako v prípade predaja podniku, predmetom DPH nie je štandardne ani vloženie podniku alebo časti podniku ako nepeňažný vklad do obchodnej spoločnosti. Na nepeňažný vklad sa budú aplikovať rovnaké pravidlá, t. j. bude sa skúmať to, či je vkladateľ a prijímateľ vkladu platiteľom DPH a či vykonáva zdaniteľné plnenia alebo plnenia oslobodené od DPH.

 Blížšie informácie nájdete v časti 3.1.1.3, ktoré sa aplikujú obdobne aj pri vklade.

3.1.3 Daňové aspekty iných alternatív

V praxi sa môžeme stretnúť aj so situáciou, kedy má fyzická osoba zriadenú živnosť na niečo, čo nie je podnikaním (napr. čistý prenájom nehnuteľností) alebo súčasťou jeho podnikania sú aj také aktivity, prípadne aktíva, ktoré by bolo možné samostatne vyčleniť popri predaji/vklade podniku alebo jeho časti.

3.1.3.1 Predaj/vklad individuálnych zložiek majetku

Ďalšou z možností na individuálne posúdenie je teda predaj alebo nepeňažný vklad individuálnych zložiek majetku, prípadne iných práv. Pre takýto predaj/vklad platí:

- je administratívne jednoduchší ako predaj/vklad podniku;
- nevyžaduje vysoko špecifické znalosti z oblasti daňového práva, len tie, s ktorými sa môže podnikateľ bežne stretnúť aj počas svojho fungovania;
- zisk z predaja individuálnych zložiek majetku a hodnôt je bežne zdaniteľný jednorazovo; strata je v určitých prípadoch daňovo neúčinná; zdanenie vkladu individuálnych zložiek majetku je možné rozdeliť v čase, obdobne ako pri vklade podniku;
- transakcia je štandardne predmetom DPH s potrebou posúdiť režim DPH (fakturácia s DPH, s prenesením daňovej povinnosti, príp. s oslobodením od DPH);
- kupujúci/prijímateľ vkladu sa nestáva automaticky zo zákona platiteľom DPH;
- povinnosť uplatňovať pravidlá transferového oceňovania medzi závislými osobami.

V praxi sa táto alternatíva častejšie využíva ako doplnková k hlavnej transakcii prevodu podniku, napríklad keď v rámci nového štruktúrovania si živnostník želá mať nejakú položku majetku umiestnenú oddelene v inej entite. Pokiaľ by ste uvažovali v rámci generičnej výmeny aj nad touto alternatívou, odporúčame konzultovať konkrétnu situáciu s odborníkmi. Nesprávne posúdenie transakcie alebo transakcií z pohľadu predmetu prevodu (individuálne zložky majetku verzus podnik alebo časť podniku) môže mať zásadné negatívne dôsledky.

3.1.3.2 Vyradenie individuálnych zložiek majetku z obchodného majetku, resp. preradenie do osobného vlastníctva

V závislosti od druhu podnikania, plánov živnostníka a iných faktorov sa v praxi môžu vyskytnúť situácie, kedy je želané a možné preradiť majetok z podnikania do osobného vlastníctva fyzickej osoby. Situácie môžu byť obdobné ako v prípade predaja/vkladu individuálnych zložiek majetku.

Napríklad preradenie nehnuteľností, ktoré v rámci podnikania boli predmetom čistého prenájmu (bez poskytovania ďalších súvisiacich služieb) iným osobám, je možné využívať na pokračujúci prenájom aj z pozície nepodnikateľa, konkrétne podľa § 6 ods. 3 zákona o dani z príjmov. Preradenie nehnuteľností do osobného vlastníctva v takom prípade nemá nejaké negatívne dôsledky z pohľadu daní. Fyzická osoba môže naďalej pokračovať v uplatňovaní daňových odpisov do výdavkov, pokiaľ nehnuteľnosti zaradí do obchodného majetku v rámci už prenájmu. Zároveň toto preradenie nemá vplyv na DPH, pokiaľ prenajímateľ pokračuje v uplatňovaní DPH na nájomnom z pozície platiteľa DPH.

Vyradením nehnuteľností z obchodného majetku nedochádza k zastaveniu prenájmu podľa § 6 ods. 3 zákona o dani z príjmov. Fyzická osoba môže aj naďalej nehnuteľnosti prenajímať. V budúcnosti však v tomto prípade vie získať daňovú výhodu v podobe oslobodenia od dane z príjmu pri predaji nehnuteľností za predpokladu splnenia ďalších zákonných podmienok, najmä uplynutia doby 5 rokov od vyradenia nehnuteľností z obchodného majetku.

Do úvahy je dobré zobrať aj to, že prenájom v zmysle § 6 ods. 3 zákona o dani z príjmov je pasívny príjem, pri ktorom nie je možné uplatňovať paušálne výdavky, avšak nie je predmetom platenia odvodov do poisťovní.

Aj v tomto prípade je však nevyhnuté posúdiť situáciu individuálne s ohľadom na všetky súvislosti a tiež základné princípy pri správe daní. Preto aj tu odporúčame konzultáciu s odborníkom.

3.2 Nástupníctvo po smrti živnostníka

Život často prináša rôzne neľahké situácie, na ktoré nie sme vopred pripravení, a preto je aj téma nástupníctva po smrti živnostníka mimoriadne dôležitá, aj keď veľmi citlivá. Smrť živnostníka pred odovzdaním svojej činnosti ďalšej generácii môže spôsobiť nielen osobné straty v podobe straty rodinného príslušníka, ale aj výrazne ovplyvniť kontinuitu podnikateľských aktivít či úplne znemožniť ich ďalšie pokračovanie.

V takýchto prípadoch je nevyhnutné mať k dispozícii správne informácie, ktoré pomôžu zvládnuť túto zložitú situáciu. Ich vhodné využitie môže následne zabezpečiť hladký prechod podnikania na nástupcu aj vďaka splneniu zákonných povinností a aplikácii vhodných krokov v oblasti daní a účtovníctva. Správny prístup dokáže zmierniť negatívne dôsledky tejto neľahkej situácie a umožniť, aby podnikanie mohlo pokračovať v rukách dediča.

Nasledujúca kapitola ponúka praktický prehľad krokov a administratívnych povinností, ktoré je potrebné splniť v prípade, že po smrti živnostníka chce v podnikaní pokračovať jeho nástupca. Zároveň prináša odpovede na otázky, aké oznamovacie povinnosti v oblasti daní a účtovníctva môžu v takejto situácii vzniknúť a ako spravovať živnosť počas a po skončení dedičského konania tak, aby nedošlo k narušeniu podnikateľskej činnosti.

3.2.1 Oblasť dane z pridanej hodnoty

Jednou z dôležitých oblastí, na ktoré je potrebné sa zamerať pri preberaní podnikania po zosnulom živnostníkovi, je oblasť dane z pridanej hodnoty (DPH). Ak bol zosnulý podnikateľ platiteľom DPH, jeho nástupca pri rozhodnutí pokračovať v živnosti na seba preberá nielen záväzky vyplývajúce z uzavretých obchodných vzťahov, ale aj povinnosti súvisiace s touto daňou. Zorientovať sa v jednotlivých krokoch potrebných na udržanie podnikania v súvislosti s DPH nemusí byť jednoduché, avšak ich správne a včasné splnenie môže byť pre podnikanie kľúčové.

Vykonanie oznamovacích povinností pre zachovanie registrácie DPH, riadne plnenie povinností v období do skončenia dedičského konania, ale aj jasný prehľad o tom, čo je potrebné zabezpečiť pre pokračovanie podnikania po skočení dedičského konania, sú nevyhnutné podmienky pre ochranu aktívnych podnikateľských aktivít a obchodných vzťahov. Dodržiavanie povinností v oblasti DPH môže byť dôležité nielen z hľadiska dodržiavania zákona, ale aj pre zachovanie dobrých vzťahov s obchodnými partnermi a finančnými úradmi.

3.2.1.1 Oznamovacia povinnosť

V prípade nástupníctva po smrti živnostníka je dôležité preveriť, či zosnulý podnikateľ bol platiteľom DPH. Túto skutočnosť je možné overiť prostredníctvom verejného zoznamu subjektov registrovaných pre DPH, ktorý vedie Finančné riaditeľstvo SR.

Ak zosnulý podnikateľ bol platiteľom DPH a po jeho úmrtí sa bude pokračovať vo vykonávaní podnikania až do skončenia dedičského konania, je potrebné túto skutočnosť do 30 dní odo dňa úmrtia živnostníka oznámiť miestne príslušnému daňovému úradu, ktorý bol správcom dane pre zosnulého podnikateľa. Miestne príslušný daňový úrad sa určí podľa bydliska zosnulého živnostníka.

Legislatíva v oblasti DPH presne neupravuje formu ani spôsob podania oznámenia, a preto sa obsah oznámenia riadi daňovým poriadkom. To znamená,

že oznámenie musí obsahovať informácie o podávateľovi oznámenia, predmete oznámenia, dôvode podania oznámenia, ako aj osobné údaje dediča potrebné na vykonanie zmien v registri.

Daňový úrad na základe podaného oznámenia vykoná zmeny v registri. V registri sa k existujúcej DPH registrácii zosnulého živnostníka doplní meno, priezvisko a bydlisko osoby, ktorá pokračuje v podnikaní, spolu s poznámkou, že ide o pokračovanie po úmrtí platiteľa DPH. Identifikačné číslo pre daň zosnulého podnikateľa (IČ DPH) však ostáva platné do konca zdaňovacieho obdobia, v ktorom sa skončí dedičské konanie. Informáciu o vykonaní týchto zmien oznámi daňový úrad nástupcovi do 10 dní odo dňa doručenia oznámenia.

Keďže však v tomto procese nedochádza k novej registrácii platiteľa DPH, ale len k zmenám informácií už registrovanej osoby, daňový úrad v období do skončenia dedičského konania rozhodnutie o registrácii pre daň novej osoby nevydáva. Pre pokračovanie podnikateľských aktivít je postačujúce splnenie administratívnych povinností súvisiacich s oznámením zmien príslušnému správcovi dane.

3.2.1.2 Pokračovanie v živnosti do skončenia dedičského konania

Po zápise zmien do registra sa osoba, ktorá pokračuje v podnikaní po zosnulom podnikateľovi, považuje za platiteľa DPH až do skončenia dedičského konania. To znamená, že musí plniť všetky povinnosti, ktoré sú spojené s touto daňou. Pri pokračovaní podnikateľských aktivít v čase trvania dedičského konania nástupca vo vyhotovených faktúrach uvádza svoje meno, priezvisko a miesto podnikania. Faktúry v tomto období však musia byť vystavené pod identifikačným číslom pre daň, ktoré bolo v registračnom procese pridelené zosnulému. Tieto údaje by mali byť súčasťou všetkých dokladov vyhotovených v rámci obchodných vzťahov, ku ktorým dochádza počas trvania dedičského konania, a to vrátane prijatých faktúr.

V praxi však môže nastať aj situácia, kedy osoba, ktorá sa rozhodne pokračovať v podnikaní po zosnulom živnostníkovi, zároveň samostatne podniká a je platiteľom DPH aj v súvislosti so svojím vlastným podnikaním. V takomto prípade je nástupca povinný plniť práva a povinnosti voči svojmu miestne príslušnému správcovi dane za svoju podnikateľskú činnosť ako samostatný platiteľ dane, a zároveň ich plniť voči správcovi dane miestne príslušnému zosnulému živnostníkovi ako osoba pokračujúca v podnikaní. Ak má nástup-

ca iné trvalé bydlisko ako zosnulý živnostník, čo môže znamenať príslušnosť k inému daňovému úradu, ako je príslušnosť zosnulého živnostníka, plní svoje povinnosti voči obom týmto daňovým úradom.

Osoba, ktorá pokračuje v živnosti, je povinná podávať výkazy DPH v zákonnej lehote po skončení každého zdaňovacieho obdobia a v tejto istej lehote je splatná aj jej vlastná daňová povinnosť. Ak je nástupca platiteľom DPH v súvislosti s vlastnými podnikateľskými aktivitami, podáva v období trvania dedičského konania výkazy DPH samostatne za obe aktívne registrácie.

3.2.1.3 Pokračovanie v živnosti po skončení dedičského konania

V prípade pokračovania v podnikaní po smrti živnostníka zákon presne určuje, od kedy, do kedy a za akých okolností sa nástupca považuje za platiteľa dane v súvislosti s registráciou zosnulého živnostníka. Rovnako určuje posledné zdaňovacie obdobie, a preto nie je potrebné, aby daňový úrad vydal rozhodnutie o zrušení registrácie, ktoré by špecifikovalo deň, kedy nástupca prestáva byť považovaný za platiteľa ako pokračovateľ v podnikaní po úmrtí platiteľa. Je preto dôležité, aby sa pre plynulé pokračovanie v podnikaní osoba pokračujúca v živnosti do dňa ukončenia dedičského konania rozhodla, či v podnikaní po zosnulom bude pokračovať. Takéto včasné rozhodnutie a s ním súvisiace podniknutie ďalších krokov môže mať totiž vplyv na povinnosť vykonania úprav v poslednom zdaňovacom období.

Posledným zdaňovacím DPH obdobím pokračovateľa v podnikaní je obdobie, v ktorom dôjde k ukončeniu dedičského konania. V tomto poslednom zdaňovacom období zákon stanovuje povinnosť vykonať úpravy v súvislosti s majetkom, pri ktorom došlo k úplnému alebo čiastočnému odpočítaniu dane. Pri výpočte dane sa použije cena majetku zistená pri ukončení dedičského konania.

Povinnosť vykonať takéto úpravy však nemusí vzniknúť, ak bude nástupca pokračovať v podnikaní aj po skončení dedičského konania. Stane sa tak v prípade, ak nástupca v čase skončenia dedičského konania už je platiteľom DPH alebo sa ním stane ku dňu nadobudnutia majetku dedičstvom. Aby nástupca získal status platiteľa DPH ku dňu nadobudnutia majetku dedičstvom, musí požiadať o registráciu za platiteľa DPH bezodkladne po skončení dedičského konania. Výraz „bezodkladne“ sa nevzťahuje na konkrétnu presne definovanú lehotu. Tento termín je však všeobecne interpretovaný ako vykonanie určitého úkonu bez zbytočného odkladu, teda čo najskôr po tom, ako nastane situácia, ktorá ho vyžaduje, pričom sa prihliada na okolnosti konkrétneho prípadu. Pri kontexte registrácie za platiteľa DPH po skončení dedičského konania sa očakáva, že dedič podnikne potrebné kroky „ihneď“ po ukončení dedičského konania, keď nadobudne právoplatné rozhodnutie o dedičstve a má všetky podklady na pokračovanie v podnikaní. Na základe žiadosti o registráciu pre daň prideli daňový úrad nástupcovi jeho osobné identifikačné číslo pre daň, pod ktorým bude následne pokračovať v živnostenskom podnikaní.

Zákon síce neukladá povinnosť, aby dedič, ktorý sa rozhodne pokračovať v podnikaní po zosnulom, požiadal po skončení dedičského konania o registráciu DPH, avšak ak o registráciu nepožiada, je potrebné vykonať úpravu dane v poslednom zdaňovacom období.

Povinnosť vykonať úpravu dane v poslednom daňovom období teda nemusí vzniknúť, ak:

- 1. Nástupca je platiteľom dane** – Ak dedič pokračujúci v živnosti bol platiteľom dane už pred skončením dedičského konania,
- 2. Nástupca sa stane platiteľom dane ku dňu nadobudnutia majetku dedičstvom** – Ak dedič nie je platiteľom dane, ale požiada o registráciu za platiteľa bezodkladne po skončení dedičského konania.

Je dôležité si uvedomiť, že podmienky a lehoty stanovené zákonom o DPH sa môžu líšiť od iných zákonov, ktoré upravujú nástupníctvo po smrti živnostníka. Príkladom môže byť aj skutočnosť, že živnostenský zákon ukladá lehotu na oznámenie pokračovania v podnikaní živnostenskému úradu do jedného mesiaca od skončenia dedičského konania, pričom pre pokračovanie pre-

vádzkovania živnosti môže dedič vlastné živnostenské oprávnenie získať až do šiestich mesiacov od ukončenia dedičského konania. Ak by však dedič s oznámením pokračovania v podnikaní čakal do konca lehoty podľa živnostenského zákona a nepožiadal o registráciu DPH bezodkladne po skončení dedičského konania, znamenalo by to povinnosť vykonať úpravu dane v poslednom zdaňovacom období.

PRÍKLAD

Pán Kováč, platiteľ DPH, žil v Trenčíne, kde podnikal v oblasti stavebníctva. Po jeho náhlej smrti sa jeho syn Ján rozhodol pokračovať v podnikaní po svojom otcovi. Svoje rozhodnutie oznámil miestne príslušnému daňovému úradu v Trenčíne, ktorý na základe oznámenia vykonal potrebné zmeny v registri.

Situácia 1: Ján je platiteľom DPH už pred skončením dedičského konania. Ján bol platiteľom DPH už pred smrťou svojho otca v súvislosti s vlastnou podnikateľskou činnosťou. Po smrti otca prevzal jeho živnosť a pokračoval v podnikaní. V tomto prípade nemusel vykonať úpravu odpočítanej DPH v poslednom zdaňovacom období registrácie zosnulého otca, keďže ku dňu skončenia dedičského konania mal status platiteľa dane.

Situácia 2: Ján nie je platiteľom DPH, ale požiada o registráciu bezodkladne po skončení dedičského konania. Ján nebol pred smrťou svojho otca platiteľom DPH. Po ukončení dedičského konania a nadobudnutí majetku dedičstvom však okamžite požiadal o registráciu za platiteľa DPH. Daňový úrad mu prideliť nové identifikačné číslo pre DPH, čím mohol plynule pokračovať v podnikaní bez povinnosti vykonať úpravu dane v poslednom zdaňovacom období.

Situácia 3: Ján nepožiada o registráciu za platiteľa DPH bezodkladne po skončení dedičského konania. Ján sa rozhodol pokračovať v podnikaní, no s registráciou za platiteľa DPH počkal až na koniec šesťmesačnej lehoty, ktorú ustanovuje živnostenský zákon na získanie vlastného živnostenského oprávnenia. V tomto prípade bol povinný vykonať úpravu dane v poslednom zdaňovacom období, ktorým bolo obdobie, v ktorom došlo k ukončeniu dedičského konania.

Uvedený príklad ilustruje dôležitosť včasného rozhodnutia o pokračovaní v podnikaní aj po skončení dedičského konania. Pre hladký prechod podnikateľských aktivít je nevyhnutné sledovať termíny stanovené rôznymi právnymi predpismi. Vďaka včasnému podaniu žiadosti o registráciu pre DPH mohol Ján v situácii 2 plynulo pokračovať v podnikaní bez potreby vykonania úpravy dane v poslednom zdaňovacom období.

3.2.2 Oblasť dane z príjmov a vedenie účtovníctva

Ak osoba podniká ako živnostník, je vhodné zvážiť, aké následky by mala jej neočakávaná náhla smrť na ďalšie pokračovanie a správu jej živnosti. V tejto súvislosti je potrebné podotknúť, že živnostenské oprávnenie je vždy viazané na konkrétnu fyzickú osobu, s ktorou je neoddeliteľne spojené už od jej založenia, a nie je ho možné priamo preniesť na ďalšiu osobu.

Živnostenský zákon vo svojich ustanoveniach umožňuje v určitých prípadoch pokračovať vo výkone živnosti aj inej fyzickej osobe, ktorá je taxatívne vymedzená zákonom. Žiaľ, takáto výnimka je prípustná len v prípade smrti živnostníka, kedy jej ďalší výkon je časovo obmedzený. Prechodné obdobie možného fungovania, resp. pokračovania podnikania po zosnulom daňovníkovi je definované od momentu jeho smrti až po samotné ukončenie dedičského konania, ktoré nie je zákonom časovo ohraničené, a preto môže celý proces dedičského konania v praxi trvať aj niekoľko rokov. V tomto prechodnom období môže podnikateľskú činnosť dočasne vykonávať tzv. vykonávateľ živnosti, ktorý zabezpečí, aby podnikanie zosnulého živnostníka mohlo počas prebiehajúceho dedičského konania aspoň čiastočne pokračovať.

Po skončení dedičského konania však situácia vyzerá inak. Ak sa dedič po zosnulom živnostníkovi rozhodne pokračovať v živnosti aj naďalej, musí si vybaviť vlastné živnostenské oprávnenie a stane sa tzv. pokračovateľom živnosti.

Je teda dôležité pochopiť tento rozdiel:

- a. **Vykonávateľ živnosti** je ten, kto spravuje živnosť počas dedičského konania.
- b. **Pokračovateľ živnosti** je nový podnikateľ (môže ísť aj o pôvodného vykonávateľa živnosti), ktorý prevezme živnosť po ukončení dedičského konania, už so svojím vlastným živnostenským oprávnením.

Do ukončenia dedičského konania podnik z právneho hľadiska stále patrí zosnulému živnostníkovi. Jeho meno, identifikačné číslo (IČO) a zápis v živnostenskom registri zostávajú nezmenené.

Ak teda osoba podniká ako živnostník, je dôležité mať dôkladné znalosti, ako tieto procesy fungujú aj z hľadiska iných právnych predpisov, najmä z oblasti dane z príjmov a účtovníctva, keďže ide o integrálnu a neoddeliteľnú súčasť celkového procesu ďalšieho správneho fungovania a výkonu podnikateľskej činnosti. Včasná intervencia, obozretnosť a fundovanosť v tomto smere umožnia podnikajúcej osobe efektívne chrániť jej podnikanie a zabezpečiť finančnú stabilitu jej rodiny aj v prípade nepredvídateľných udalostí.

3.2.2.1 Oznamovacia povinnosť

Hoci je vo všeobecnosti strata rodinného príslušníka vždy veľmi náročnou situáciou, je dôležité aj v takomto chúlостivom období nezabudnúť na administratívne povinnosti. Tie je potrebné splniť na to, aby živnosť po zosnulom poručiteľovi mohla ďalej fungovať až do ukončenia samotného dedičského konania, ktoré môže v niektorých prípadoch trvať aj viac rokov.

Po smrti živnostníka vzniká osobe, ktorá dočasne pokračuje vo výkone živnosti zosnulého, resp. osobe, ktorá spravuje dedičstvo zosnulého, povinnosť oznámiť predmetnú skutočnosť živnostenskému úradu. Táto povinnosť musí byť v oboch spomenutých prípadoch splnená do jedného mesiaca od úmrtia živnostníka.

Oznámenie sa podáva na miestne príslušnom živnostenskom úrade, ktorý sa určuje podľa posledného bydliska zosnulého živnostníka. Tento krok je nevyhnutný na to, aby živnostenský úrad mohol oficiálne zaznamenať, kto bude dočasne pokračovať v prevádzkovaní živnosti po zosnulom živnostníkovi.

Po splnení oznamovacej povinnosti vydá živnostenský úrad úradný záznam, ktorý potvrdzuje, že osoba pokračujúca v živnosti je oprávnená ju dočasne vykonávať. Tento doklad obsahuje potrebné zmeny týkajúce sa živnostenského oprávnenia zosnulého.

3.2.2.2 Dočasná správa dedičstva do skončenia dedičského konania

Keď podnikateľ/živnostník zomrie, jeho živnostenské oprávnenie nie je možné automaticky preniesť na inú osobu. Výnimkou sú situácie, keď zákon umožňuje dočasné pokračovanie v živnosti – napríklad dedičmi alebo správcom dedičstva. Aj v takomto prípade však živnostenské oprávnenie zosnulého živnostníka zaniká najneskôr do šiestich mesiacov po ukončení dedičského konania, ak si pokračovateľ živnosti po zosnulom v tomto čase nevybaví vlastné živnostenské oprávnenie.

Úmrtím živnostníka sa jeho podnikateľská činnosť považuje za ukončenú, nakoľko úmrtím dochádza k skončeniu poberania príjmov z podnikania. Z tohto dôvodu je potrebné po smrti živnostníka vysporiadať sa s daňovými a účtovnými povinnosťami, a to aj napriek skutočnosti, že podnikateľská činnosť nebola vykonávaná celý kalendárny rok.

V prípade, ak živnostník pred svojou smrťou viedol účtovníctvo, je potrebné uzavrieť účtovné knihy ku dňu jeho smrti, zaúčtovať uzávierkové účtovné operácie a k rovnakému dňu zostaviť mimoriadnu účtovnú závierku, ktorá zaznamená finančný stav podniku k tomuto dátumu.

V súvislosti s daňou z príjmov je z dôvodu skončenia podnikania takisto potrebné náležitými úpravami upraviť základ dane, vypočítať daň a podať daňové priznanie za zosnulého podnikateľa za časť roka, počas ktorej vykonával živnostenské podnikanie, čiže za obdobie od začiatku zdaňovacieho obdobia až do dňa jeho úmrtia. Daňové priznanie k dani z príjmov musí byť podané do troch mesiacov od úmrtia podnikateľa, pričom túto povinnosť zákon ustanovuje dedičovi po zomrelom daňovníkovi. Ak je dedičov viac, podáva daňové priznanie ten, ktorému to vyplynie z dohody dedičov. V prípade, ak sa dedičia nedohodnú na tom, ktorý z nich daňové priznanie podá, určí túto osobu daňový úrad.

Ak daňovník pred svojím úmrtím mal povinnosť podať daňové priznanie aj za predchádzajúce zdaňovacie obdobie, pričom toto ešte do momentu úmrtia nebolo podané a daň nebola vyrubená, je dedič povinný podať daňové pri-

znanie za zomretého daňovníka aj za toto zdaňovacie obdobie, a to v rovnakej lehote – do troch mesiacov po úmrtí daňovníka.

V niektorých prípadoch sa môže stať, že správne určenie dane a samotná príprava daňového priznania môže byť pre zodpovedného dediča tak náročná, že na prípravu bude potrebného viac času. Dedičia preto môžu požiadať správcu dane o predĺženie trojmesačnej lehoty na podanie daňového priznania, a to podaním žiadosti o predĺženie lehoty. Takúto žiadosť je však potrebné podať najneskôr 15 dní pred vypršaním riadnej trojmesačnej lehoty na podanie daňového priznania.

V osobitných prípadoch, ak bol zosnulý živnostník zamestnávateľom, vzťahuje sa na dediča zároveň rovnaký postup aj na podanie hlásenia o vyúčtovaní dane a prehľadu o zrazených a odvedených preddavkoch na daň z príjmov zo závislej činnosti.

V lehote na podanie daňového priznania alebo hlásenia je povinný dedič vypočítanú daň aj zaplatiť.

PRÍKLAD

Pán Novák bol úspešným podnikateľom (živnostníkom) v oblasti pohostinstva. Dňa 10. marca 2024 však nečakane zomrel. Jeho dedičmi sa stali manželka Petra a syn Michal, ktorí zdedili nielen jeho majetok, ale majú aj povinnosť podať daňové priznanie k dani z príjmov za obdobie od 1. januára 2024 do 10. marca 2024, počas ktorého ešte podnikal.

Dedičia sa dohodli, že daňové priznanie podá syn Michal, ktorý bol povinný podať toto daňové priznanie do troch mesiacov od úmrtia otca, t. j. najneskôr do 10. júna 2024.

Vzhľadom na to, že pán Novák pred úmrtím nepodal ani daňové priznanie za rok 2023, keďže lehota na jeho podanie uplynula až po jeho smrti, teda dňa 31. marca 2024, táto povinnosť taktiež prešla na dediča. Michal bol teda povinný v lehote do 10. júna 2024 podať daňové priznanie nielen za obdobie od 1. januára 2024 do 10. marca 2024, ale aj za celý rok 2023.

Ak bol správou podniku zosnulého poverený správca dedičstva, plynie mu nárok na odmenu za túto činnosť. Príjmy, ktoré získa správca dedičstva za výkon funkcie správcu dedičstva, sú jeho vlastnými zdaniteľnými príjmami a podľa platných právnych predpisov je potrebné zdaňovať ich daňou z príjmov fyzických osôb.

- **Účtovný aspekt**

Neraz sa tiež v praxi stáva, že vykonávateľ živnosti po zosnulom podnikateľovi je zároveň sám podnikateľom s vlastným živnostenským oprávnením a je považovaný za samostatnú účtovnú jednotku. V takomto prípade, kedy má dočasný vykonávateľ živnosti dvojité právny status, vyplýva mu zo zákona povinnosť vedenia oddeleného účtovníctva, a to jednak za jeho podnikateľskú činnosť a oddelene aj za majetok a záväzky iných osôb (poručiteľa), s ktorými nakladá vo vlastnom mene.

- **Daňový aspekt**

V súčasnosti nie je jednoznačne definovaný postup zdaniteľnosti príjmov počas dočasného výkonu správy živnosti až do momentu ukončenia dedičského konania. Predmetná problematika je nedostatočne rozpracovaná, čo môže byť spôsobené aj absenciou dostatočného množstva praktických skúseností. Podnikanie formou živnosti sa totiž na Slovensku začalo vo výraznejšej miere rozvíjať až po 90. rokoch minulého storočia. Príležitostne teda v súčasnosti dochádza aj k tragickým ukončeniam živnostenského podnikania. Treba však zdôrazniť, že počet takýchto prípadov môže narastať, keďže táto skupina živnostníkov patrí v súčasnosti už prevažne do staršej vekovej kategórie populácie.

Na mieste sú teda možné otázky:

Čo v prípade, ak má dočasný vykonávateľ živnosti aj svoju vlastnú podnikateľskú činnosť, a teda podniká tiež na základe svojho vlastného živnostenského oprávnenia? Kedy je považovaný za podnikateľa s dvojším právnym statusom? Ako by mal postupovať v takomto prípade? Vyplýva pre neho povinnosť zo zákona agregovať všetky príjmy, ktoré poberá, či už z titulu výkonu svojej vlastnej podnikateľskej činnosti alebo z titulu dočasného spravovania živnosti po poručiťel'ovi pod svojím vlastným živnostenským oprávneným? Nie je odôvodnené predpokladať, že by mohol čeliť problematike bezprávného obohatenia zo strany ostatných potenciálnych dedičov? Zároveň v takejto situácii by mohol pociťovať aj mnoho ďalších negatívnych externalít, ktoré súvisia napr. s obmedzením možnosti uplatniť si nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka, ktorú by si za bežných okolností pri výkone svojej podnikateľskej činnosti vedel uplatniť vo svojom daňovom priznaní. V porovnaní so situáciou agregácie všetkých príjmov do jedného daňového priznania by na ňu strácal nárok, a to z dôvodu prekročenia určeného limitu dosiahnutých príjmov. Taktiež problematika týkajúca sa rozdielneho spôsobu účtovania, kedy poručiťel' môže účtovať napr. v systéme jednoduchého účtovníctva a dočasný vykonávateľ v systéme podvojného účtovníctva. Aké výkazy majú byť v konečnom dôsledku podané správcovi dane? Alebo čo v prípade, ak by si dočasný vykonávateľ uplatňoval dokonca paušálne výdavky?

Dočasné pokračovanie v živnosti nezakladá vykonávateľovi živnosti možnosť nadobudnúť majetok/podnik, ktorý vznikol v rámci výkonu živnostenského oprávnenia zomrelým daňovníkom. Vykonávateľ živnosti realizuje v rámci výkonu živnosti len hospodárenie s majetkom/podnikom, t. j. spravuje a dohliada nad výkonom živnosti po zosnulom. Príjmy z podnikania dosahované v rámci dočasného pokračovania v živnosti po zosnulom teda nemôžu byť súčasťou daňového priznania vykonávateľa živnosti (ktorý navyše môže mať vlastné príjmy, resp. stratu z podnikania).

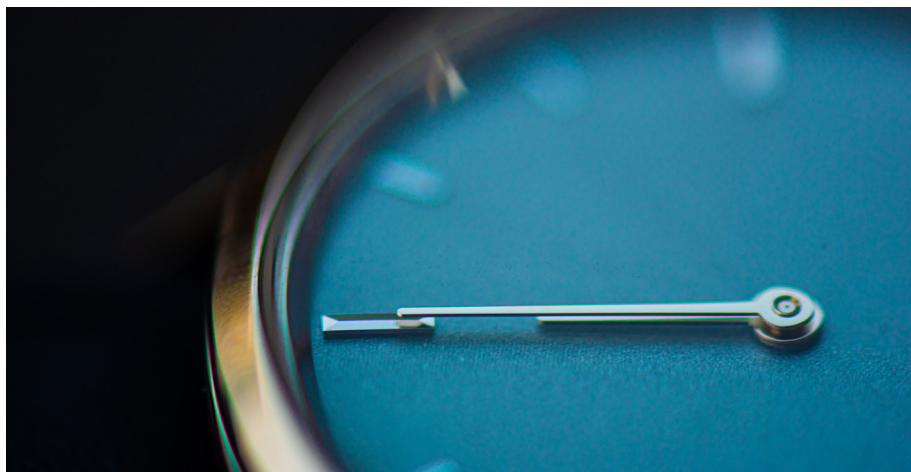
Podľa súčasného výkladu daňovej správy sa za zdaniteľné príjmy dedičov po zomrelom živnostníkovi považujú všetky príjmy, ktoré dosahuje správca dedičstva pri spravovaní živnosti po poručiťel'ovi až do skončenia konania o dedičstve. Tieto príjmy by mali zdaňiť až následne jednotliví dedičia, a to až po skončení konania o dedičstve, pretože až vtedy sa dozvedia o priznaných podieloch na príjmoch a výdavkoch.

Tu však nastáva praktický problém, keďže by počas celej doby trvania dedičského konania vôbec nedochádzalo k vysporiadaniu daňovej povinnosti z titulu dočasného pokračovania v živnosti. V prípade, ak by dedičské konanie

bolo ukončené napríklad po 5-tich rokoch, až vtedy by malo v zmysle vyššie uvedeného vyjadrenia dôjsť k vysporiadaniu daňovej povinnosti jednotlivými dedičmi prostredníctvom podania ich daňových priznaní k dani z príjmov fyzických osôb, v ktorých by mali svoje príjmy vysporiadať vo výške zodpovedajúcej im priznaným podielom na príjmoch a výdavkoch, resp. dedičstve. Takýto spôsob vysporiadania daňových povinností by však bol v praxi veľmi problematický až nerealizovateľný. Dôvodom môže byť tá skutočnosť, že dedičia po poručiteľovi by sa mohli pozerieť na vysporiadanie dedičstva ako na majetok a príjmy plynúce z titulu dedičstva, ktoré v podmienkach slovenskej daňovej úpravy nie sú predmetom zdanenia. V dôsledku nadobudnutia dedičstva by tak dedičom nevznikla daňová povinnosť k dani z príjmov fyzických osôb, čo by však predstavovalo absolútne nezdanenie.

Príjmy z podnikania realizované v čase dočasného pokračovania v živnosti zosnulého do času skončenia dedičského konania by mali byť teda zdaňované skôr priebežne počas jednotlivých zdaňovacích období. V prípade ukončenia dedičského konania bude zrejme výsledkom vo väčšine prípadov určenie výšky spoluvlastníckych podielov jednotlivých dedičov, a to na jednotlivých majetkových aktívach živnosti, pričom primárne nepôjde o deňbu finančných prostriedkov. Na mieste je legitímna otázka, kto sa považuje za zodpovednú osobu na podanie daňového priznania a akým spôsobom majú byť tieto príjmy deklarované.

K vysporiadaniu daňovej povinnosti z príjmu z podnikania zo strany dočasne povereného správcu dedičstva by zrejme malo dochádzať pravidelne každý rok, a to v zákonnej lehote na podanie daňového priznania pod identifikačnými údajmi zosnulého daňovníka, resp. s príslušným dodatočným odlíšením pre účely rozlíšenia dočasného pokračovania v živnosti po zosnulom. Dočasne poverený správca dedičstva by si tak plnil všetky svoje zákonné povinnosti v obdobiach, s ktorým vecne a časovo dané skutočnosti súvisia, čím by sa predišlo „oddialeniu“ platieb jednak vo vzťahu k správcovi dane, zároveň aj oddialeniu platieb do systému sociálneho a zdravotného poistenia, a najmä by vysporiadanie povinností bolo v praxi realizovateľné. Dôvodom je fakt, že počas doby do skončenia dedičského konania (resp. max 6 mesiacov po jeho skončení) sa pokračuje v živnosti zosnulého. Nemení sa teda ani obchodné meno, identifikačné číslo, predmet podnikania a podobne. Obdobný postup je v praxi realizovaný aj v prípade podávania jednotlivých dokumentov týkajúcich sa dane z pridanej hodnoty (DPH priznanie, súhrnný výkaz, kontrolný výkaz), pri ktorých Finančné riaditeľstvo SR umožňuje podania pod identifikačnými údajmi zosnulého daňovníka.

3.2.2.3 Vysporiadanie daňových povinností po skončení dedičského konania

Po skončení dedičského konania môžu osoby, ktorým to umožňuje zákon – dedičia, ak nadobudli majetkový podiel používaný na prevádzkovanie živnosti, pokračovať v prevádzkovaní živnosti zosnulého daňovníka. Túto skutočnosť sú povinní oznámiť živnostenskému úradu, a to do jedného mesiaca od ukončenia dedičského konania.

Pokračovateľ živnosti po zosnulom živnostníkovi je povinný získať v lehote do šiestich mesiacov od ukončenia dedičského konania svoje vlastné živnostenské oprávnenie, inak nebude môcť ďalej prevádzkovať túto zdedenú živnosť. Ak je dedič zároveň sám podnikateľom, môže vykonávať živnostenské podnikanie za zosnulého živnostníka maximálne po dobu šiestich mesiacov po ukončení dedičského konania, kedy má dvojité právne postavenie. Následne, po tejto lehote, môže vystupovať a konať iba v postavení podnikateľa podnikajúceho pod svojím vlastným menom a na základe vlastného, už skôr získaného, živnostenského oprávnenia.

V prípade pozostalého manžela (manželky) zosnulého živnostníka existuje osobitný postup, ktorý im umožňuje pokračovať v živnosti po zosnulom aj po uplynutí vymedzenej šesťmesačnej lehoty. Takéto podnikanie je pozostalý manžel (manželka) oprávnený vykonávať na základe pôvodného živnostenského oprávnenia poručiťľa.

Okrem oznamovacej povinnosti voči živnostenskému úradu platí po ukončení dedičského konania aj oznamovacia povinnosť voči správcovi dane. Podľa zákona o dani z príjmov je pokračovateľ živnosti povinný informovať správcu dane o akýchkoľvek zmenách skutočností zakladajúcich povinnosť registrácie živnostníka. Tieto informácie musia byť oznámené správcovi dane do konca kalendárneho mesiaca, ktorý nasleduje po mesiaci, v ktorom došlo k oznamovaným zmenám.

- **Účtovný aspekt**

V prípade, že pokračovateľ živnosti po zosnulom podnikateľovi bol sám podnikateľom s vlastným živnostenským oprávnením, po splnení zákonných povinností po skončení dedičského konania bude vykonávať svoju živnosť pod „novým“ živnostenským oprávnením, a teda všetky účtovné prípady, ktoré nastanú následne, budú považované za vlastné účtovné prípady dediča, resp. pokračovateľa živnosti a stanú sa súčasťou jeho účtovníctva. Dedič je tak povinný viesť účtovníctvo a zostavovať účtovnú závierku za účtovnú jednotku ako celok.

- **Daňový aspekt**

Z hľadiska vysporiadania daňovo-odvodových povinností by postupné deklarovanie a zdaňovanie príjmov počas jednotlivých rokov až do ukončenia dedičského konania prostredníctvom „poverenej“ alebo „zodpovednej“ osoby zabezpečujúcej priebežné plnenie všetkých zákonných povinností voči príslušným inštitúciám znamenalo výrazné zjednodušenie procesu pre budúcich dedičov. V takomto modeli by dediči nadobudli čistú (netto) hodnotu majetku, pričom by boli oslobodení od ďalších administratívnych úkonov, keďže tieto povinnosti by boli priebežne plnené poverenou osobou od okamihu úmrtia poručiteľa až po definitívne ukončenie dedičského konania. Zároveň by dediči neboli zaťaženi ani povinnosťou zdaňovať majetok nadobudnutý dedením, keďže slovenská právna úprava v súčasnosti neuplatňuje daň z dedičstva. Túto skutočnosť považujeme za dôležitý aspekt pri porovnávaní prevodu majetku živnostníka počas života, kedy je prevod majetku zaťažený daňou z príjmov, a prevodu majetku živnostníka po smrti živnostníka, kedy sa daň z dedičstva neuplatňuje, avšak dediči sú povinní platiť notárske a súdne poplatky, ktorých výška sa odvíja od hodnoty dedičstva.

PRÍKLAD

Pán Novák je živnostník, ktorý vlastní dielňu a výrobné zariadenia s celkovou hodnotou 200 000 EUR. Chce zabezpečiť, aby podnikanie pokračovalo aj po jeho smrti, a zvažuje, či majetok previesť na svojho syna ešte počas života alebo ho nechať zdediť až po jeho smrti.

Možnosť 1: Prevod majetku počas života Pán Novák sa rozhodne darovať dielňu a zariadenia synovi so zámerom, aby syn pokračoval v jeho živnosti. Syn síce nadobudne majetok bezodplatne od svojho otca darom, ale keďže sa jedná o dar poskytnutý v súvislosti s výkonom podnikania, bude potrebné zaplatiť daň z príjmov, pretože darovanie sa považuje za bezodplatný prevod a podlieha zdaneniu, ak ide o majetok používaný v podnikaní.

- **Zdanenie:** V prípade, ak majetok má napríklad zostatkovú hodnotu 50 000 EUR a trhovú hodnotu 200 000 EUR, syn bude povinný zdaňiť rozdiel (150 000 EUR) ako príjem.
- **Výhoda:** Syn nadobudne majetok ihneď a podnikanie môže plynule pokračovať.
- **Nevýhoda:** Vysoká daňová povinnosť pre príjemcu daru.

Možnosť 2: Dedenie po smrti Ak pán Novák ponechá majetok vo svojom vlastníctve a syn ho zdedí až po jeho smrti, majetok a príjmy plynúce z dedičstva sú oslobodené od dane z príjmov, podliehajú však notárskym a súdnym poplatkom.

- **Zdanenie:** Syn nezaplatí daň z príjmov, pretože príjmy/majetok z dedičstva nie sú predmetom dane.
- **Poplatky:** Notárske a súdne poplatky pri dedičskom konaní sa odvíjajú od hodnoty majetku.
- **Výhoda:** Výrazná daňová úspora oproti prevodu za života.
- **Nevýhoda:** Syn môže začať s podnikaním až po ukončení dedičského konania, čo môže trvať dlhší čas. Do ukončenia dedičského konania môže živnosť spravovať iba ako vykonávateľ živnosti.

Záver: Pán Novák a jeho syn musia zvážiť, či uprednostnia okamžitý prevod majetku s daňovým zaťažením alebo počkajú na dedičské konanie s nižšími finančnými nákladmi, ale zrejme so zdĺhavejším administratívnym procesom.

3.2.3 Oblasť elektronickej registračnej pokladnice

Elektronická registračná pokladnica (ERP) alebo systém e-kasa klient sú neoddeliteľnou súčasťou podnikania mnohých živnostníkov. Ak osoba preberá živnosť po zosnulom podnikateľovi, je dôležité vedieť, čo ju v tejto oblasti čaká a aké kroky je potrebné podniknúť. Elektronická registračná pokladnica je v súčasnosti už neoddeliteľnou súčasťou takmer každodenného fungovania mnohých živností, preto odporúčame venovať aj tejto téme náležitú pozornosť.

3.2.3.1 Oznamovacia povinnosť a následné používanie

Podľa zákona o elektronických registračných pokladniciach je v prípade úmrtia podnikateľa dedič povinný ukončiť používanie elektronickej registračnej pokladnice, pričom túto povinnosť je povinný splniť najneskôr do 30 dní od dňa, kedy nastali zmeny skutočností uvedených pri registrácii živnostníka.

Rovnakú lehotu (30 dní) stanovuje zákon aj pre ukončenie používania pokladnice e-kasa klient, ktorá bola registrovaná na meno zosnulého živnostníka. Ak dedič chce pokračovať v používaní pokladnice e-kasa klient, musí požiadať o pridelenie vlastného kódu pokladnice, ktorý bude viazaný na jeho osobu.

- a. Postup pri dočasnom výkone spravovania živnosti do momentu skončenia dedičského konania, ak porúčiteľ nebol platiteľ DPH**

Zákon presne neuvádza, ako postupovať v období medzi úmrtím podnikateľa a ukončením dedičského konania, kedy ešte nie je ustanovený dedič po zosnulom živnostníkovi. Zároveň zákon osobe pokračujúcej v živnosti po zosnulom živnostníkovi počas „dočasného výkonu“ neukladá ani povinnosť oznámiť daňovému úradu skutočnosť, že pokračuje v živnosti po zosnulom, ako ani povinnosť zabezpečiť výmenu fiškálnej pamäte elektronickej registračnej pokladnice, keďže počas tohto obdobia nedochádza k zmene údajov, ktoré sú v nej zaznamenané. Osoba pokračujúca v živnosti po zosnulom živnostníkovi teda v období do ukončenia dedičského konania môže používať elektronicкую registračnú pokladnicu s údajmi zosnulého živnostníka.

Povinnosť ukončiť používanie elektronickej registračnej pokladnice alebo pokladnice e-kasa klient vzniká totiž až následne dedičovi, a to po skončení dedičského konania, keďže v tomto momente dochádza ku zmene vlastníka majetku používaného na prevádzkovanie živnosti, a teda aj vlastníka elektronickej registračnej pokladnice. Ukončenie prevádzky elektronickej registračnej pokladnice je zároveň dedič povinný oznámiť aj miestne príslušnému daňovému úradu zosnulého živnostníka.

b. Postup pri dočasnom výkone spravovania živnosti do momentu skončenia dedičského konania, ak poručiteľ bol platiteľ DPH

Iná situácia by nastala v prípade, ak by zosnulý živnostník bol platiteľom DPH. V takomto prípade na osobu pokračujúcu v živnosti po zosnulom dočasne prechádzajú práva a povinnosti zosnulého platiteľa DPH, dochádza tiež v súvislosti s elektroniccou registračnou pokladnicou k zmene identifikačných údajov o zosnulom podnikateľovi ešte pred ukončením dedičského konania.

Osoba, ktorá pokračuje v živnosti, je v takomto prípade povinná zapísať v knihe elektronickej registračnej pokladnice svoje meno, priezvisko a bydlisko/miesto podnikania a predložiť túto knihu miestne príslušnému daňovému úradu zosnulého poručiteľa za účelom vykonania zmien týchto údajov v evidencii daňového úradu a potvrdenia zmien daňovým úradom v knihe elektronickej registračnej pokladnice. Tento proces je potrebné vykonať do 30 dní odo dňa vyznačenia dodatku v osvedčení o registrácii pre DPH zosnulého platiteľa DPH. Servisná organizácia spravujúca elektronicкую registračnú pokladnicu následne vymení fiškálnu pamäť elektronickej registračnej pokladnice. Zároveň však na všetkých faktúrach vystavených elektroniccou registračnou pokladnicou by malo byť ponechané pôvodné IČ DPH poručiteľa, aby bolo možné jednoznačne priradiť tento príjem/výnos k živnosti poručiteľa.

Dôležité aspekty, na ktoré by nemal zabudnúť nástupca v podnikaní po zosnulom

Ak existuje nástupca, ktorý chce plynulo pokračovať v podnikaní po zosnulom živnostníkovi, nemôže zabudnúť na nasledujúce povinnosti:

Po úmrtí živnostníka oznámiť živnostenskému úradu a daňovému úradu, že bude **osobou pokračujúcou** v podnikaní.

1

Ku dňu smrti živnostníka sa vysporiadať s daňovými a účtovnými povinnosťami – uzavrieť účtovné knihy, zostaviť mimoriadnu účtovnú závierku, podať daňové priznanie k dani z príjmov a v prípade, ak zosnulý bol zamestnávateľom, podať hlásenia o vyúčtovaní dane a prehradených preddavkoch na daň z príjmov zo závislej činnosti.

V prípade, **ak zosnulý živnostník bol platiteľom DPH**, v rámci všetkých obchodných vzťahov, ktoré uzatvára v čase dedičského konania, **po-užívať aj naďalej IČ DPH zosnulého**, ale s vlastným menom, priezviskom a miestom podnikania. Táto povinnosť sa týka nielen faktúr, ktoré vystaví, ale aj tých, ktoré prijíma. Rovnako je povinný podávať DPH výkazy v zákonnej lehote.

2

Zaplatiť vypočítanú daň v lehote na podanie daňového priznania.

3

4

V prípade dvojitého podnikateľského statusu osoby dočasne pokračujúcej vo výkone živnosti **potreba viesť oddelené účtovníctvo** za svoju podnikateľskú činnosť a za majetok a záväzky zosnulého, s ktorými narába vo vlastnom mene.

5

Pravidelne vyrovať daňové a odvodové povinnosti vyplývajúce z dočasnej správy živnosti až do času skončenia dedičského konania, a to pod identifikačnými údajmi zosnulého živnostníka (názory v tejto oblasti a výklady daňovej správy sa však v súčasnosti líšia).

6

Po ukončení dedičského konania oznámiť živnostenskému úradu a daňovému úradu **zámer aj naďalej pokračovať** v živnosti po zosnulom.

7

Ak v prípade nástupcu nejde o manžela (manželku) zosnulého, najneskôr do šiestich mesiacov si vybaviť vlastné živnostenské oprávnenie. Ak zosnulý živnostník bol platiteľom DPH, ihneď po skončení dedičského konania požiadať o vlastnú DPH registráciu z dôvodu vyhnutia sa administratívnym komplikáciám, ktoré by mohli v praxi nastať (ak nie je platiteľom DPH už pred skončením dedičského konania).

8

Ukončiť používanie elektronickej registračnej pokladnice alebo pokladnice e-kasa klient zosnulého živnostníka najneskôr do 30 dní odo dňa skončenia dedičského konania a oznámiť toto ukončenie používania daňovému úradu. Následne požiadať o prídelenie vlastnej pokladnice.

9

4.

OSTATNÉ ASPEKTY

Ing. Ján Bocko

Autor kapitoly

Ján študoval na Ekonomickej univerzite v Bratislave, na Fakulte hospodárskej informatiky, kde dosiahol titul Ing. v odbore účtovníctvo a finančný manažment. Ihneď po ukončení štúdia začal zbierať pracovné skúsenosti v medzinárodnej spoločnosti IBM, kde prešiel viacerými oblasťami na pozícii finančného analytika a neskôr viedol tím kolegov ako team leader pre oblasť riadenia a analýzy materiálových a tovarových zásob v rámci európskeho regiónu.

Od roku 2009 pôsobí v spoločnosti CLA Slovakia s.r.o., kde sa postupne vypracoval z pozície asistenta audítora, cez manažéra účtovného oddelenia a manažéra pre transakčné poradenstvo až na partnera pre oblasť M&A a transakčného poradenstva. V súčasnosti zodpovedá za rozvoj konzultačných a obchodno-poradenských služieb vrátane kľúčových projektov zameraných na VIP klientov, ako aj za budovanie interných poradenských tímov.

Svoje vedomosti uplatňuje v širokom spektre zákazníkov na slovenskom aj medzinárodnom trhu. Zameriava sa na poskytovanie širokej škály poradenských služieb, od štatutárneho auditu a výkonu due diligence až po poskytovanie obchodno-poradenských služieb v oblasti transakčného poradenstva a podnikových kombinácií, so špecifickými znalosťami v oblasti poľnohospodárstva, zdravotníctva, ľahkého priemyslu, veľkoobchodu a maloobchodu.

4.1 Hodnota živnosti pri jej transfere na nástupcu alebo do obchodnej spoločnosti nástupcu

Živnosť, podobne ako podniky, akcie, obchodné podiely či konkrétny majetok, má svoju hodnotu.

Hodnotu definujeme ako súčet všetkých peniazmi ocenených úžitkov, ktoré pre podnikateľa a živnosť prináša, vrátane všetkého majetku, ktorý je v živnosti zahrnutý. Hodnotu môže inak vnímať samotný živnostník (je to jeho živobytie a venuje sa činnosti už mnoho rokov), inak odborník a znalec a inak nástupca/kupujúci (či už rodinný príslušník, alebo aj tretia osoba bez vzťahovej väzby na samotného živnostníka).

Cena je protihodnota, ktorú je ochotný nástupca/kupujúci ponúknuť za transfer živnosti, teda transfer existujúcich či očakávaných úžitkov v budúcnosti. Cena sa teda nemusí vždy rovnať hodnote. Cena a jej splatnosť sa určí vyjednávaním a môže zohľadňovať rôzne situácie na strane kupujúceho a predávajúceho (napr. rôzne súkromné dôvody, pre ktoré musí živnostník ukončiť podnikanie, alebo forma financovania transferu, či iné).

Živnosť obyčajne spíňa znaky podniku v zmysle Obchodného zákonníka. Je to súbor hmotných (dlhodobý majetok, budovy, stroje, zásoby), osobných (zamestnanci) a aj nehmotných (zmluvy, know-how, obchodné meno, patenty) zložiek podnikania. Z tohto dôvodu môžeme povedať, že stanovenie hodnoty živnosti je obdobné ako stanovenie hodnoty podniku.

Hodnotu tvorí v živnosti všetko, čo pomáha generovať príjmy a zisk. Hodnotu tvoria hmotné aktíva aj nehmotné aktíva, viď obrázok:

Hmotné aktíva

- budovy, pozemky
- stroje, zariadenia
- zásoby
- iné

Nehmotné aktíva

- patenty, nápady, licencie
- kontrakty
- budúce tržby, zisky
- zákazníci, trhový podiel
- iné

Medzi najčastejšie situácie, kedy je vhodné, resp. nevyhnutné stanoviť hodnotu živnosti, patrí:

- transfer na nástupcu, ako uvádzame aj v tejto brožúre, buď v podobe predaja živnosti alebo postúpení práv, napr. k zákazkám, obchodným zmluvám, zmluvám o dielo, kde iný živnostník pokračuje v takýchto obchodných vzťahoch;
- transformácia SZČO na obchodnú spoločnosť – formou vkladu podniku alebo jeho časti s následným ukončením živnosti;
- iné dôvody (rôzne spory, osobné dôvody).

Potrebu stanoviť hodnotu živnosti, hlavne pri jej prevode, definuje jednak legislatíva (Obchodný zákonník, zákon o dani z príjmov, zákon o účtovníctve), ktorá požaduje oceňovať určité transakcie na úrovni reálnej hodnoty/trhovej ceny. Hovoríme aj o tzv. pravidlách transferového oceňovania, ktoré požadujú a očakávajú, že aj transakcie medzi živnostníkom a prepojenými/blízkymi osobami sa budú realizovať ako medzi nezávislými osobami. Je to dané požiadavkami správcu dane zdaňovať príjmy z týchto transferov na úrovni, ktoré by bolo možné dosiahnuť pri neprepojených a nezávislých osobách.

4.1.1 Metodika oceňovania živností pre účely transferu

Medzi 2 najčastejšie metódy pre stanovenie hodnoty podniku alebo živnosti patria:

- a. majetková alebo substančná metóda,
- b. výnosová alebo podnikateľská metóda.

Výber metódy je na znalcovi alebo odborníkovi, ktorý ocenenie vypracováva pre daný konkrétny účel. Upozorňujeme, že pre konkrétne právne úkony, napríklad nepeňažný vklad živnosti do obchodnej spoločnosti, sa vyžaduje znalecký posudok vypracovaný príslušnou znaleckou organizáciou alebo znalcom v danej oblasti v zmysle Vyhlášky Ministerstva spravodlivosti č. 492/2004 Z. z., ktorý nesmie byť starší ako 6 mesiacov pred dátumom realizácie nepeňažného vkladu živnosti (splatenia upísaného záväzku na vklad).

Majetková metóda ocenenia oceňuje jednotlivo všetky zložky majetku (obežného aj dlhodobého majetku živnostníka), a tiež všetky záväzky, ktoré živnostník eviduje ako neuhradené k určitému dátumu. Ide o statické ocenenie, ktoré ohodnotí živnosť k určitému okamihu a neberie do úvahy napríklad objem zazmluvnených zákaziek, rozpracované projekty živnostníka, budúce očaká-

vania (pozitívne aj negatívne), a preto pri určitých typoch živností nemusí byť vhodná. Napríklad pri ocenení živnosti samostatného účtovníka, ktorý k svojej práci potrebuje len vhodný počítač, internetové pripojenie a prenajatú kanceláriu, nebude fungovať.

Na druhej strane **výnosová/podnikateľská metóda** oceňuje živnosť na základe budúcich ekonomických úžitkov, ktoré sa zo živnosti očakávajú a predpokladajú. Oceňuje sa teda na báze budúcnosti a budúce peňažné toky sa diskontujú na ich súčasnú hodnotu s využitím vhodného diskontného faktora. Táto metóda pracuje s hodnotou peňazí, t. j. peniaze, ktoré živnostník inkasuje dnes, majú vyššiu hodnotu ako peniaze, ktoré inkasuje o rok alebo o 5 rokov.

Táto metóda pracuje s určitým výhľadom, finančným plánom/očakávaním, ktoré je potrebné vhodne pripraviť a hlavne validovať jednotlivé parametre alebo aj tzv. drivers, ktoré ovplyvňujú hodnotu peňažných tokov zo živnosti. Ide najmä o výhľad výšky tržieb (na báze podpísaných zmlúv, objednávok, vývoja na trhu/sentimentu zákazníkov) a štruktúre nákladov/výdavkov, ktoré podnikateľ bude musieť vynaložiť na získanie príjmov. Do výdavkov je potrebné zahrnúť aj výdavky v súvislosti s investíciami do dlhodobého majetku (kapitálové výdavky) alebo opravu/údržbu súčasného majetku.

Pri oboch metódach je potrebné zohľadniť v ocenení aj tzv. čistý dlh a prípadne aj zmeny v hodnote pracovného kapitálu (rozdielu obežných aktív a záväzkov). Ak živnostník prevádza spolu so živnosťou aj stav na bankovom účte, tak o ich

stav sa zvýši cena. Súčasne, ak prevádza so živnosťou aj zostatky úverov, ale aj nesplatených finančných leasingov, tak o ich nesplatenú hodnotu sa obyčajne zníži cena za transfer živnosti.

Úprava pri pracovnom kapitáli sa využíva najmä v situácii, ak stav pracovného kapitálu je výrazne odlišný ako jeho bežná/predpokladaná výška v čase transferu živnosti.

Situácia: Zákazníci živnostníka odložia úhrady faktúr o pár dní a tie sú evidované ako nezinkasované ku dňu transferu živnosti, avšak živnostník ostatné dodávateľské faktúry platil načas. Stav na bankovom účte je vo výsledku nižší, čistá hotovosť je nižšia. Na druhej strane, nový vlastník živnosti alebo obchodná spoločnosť bude benefitovať z inkasa pohľadávok, ktoré na ňu prejdú. Úprava v pracovnom kapitáli má zabezpečiť, aby výška nezinkasovaných pohľadávok nad ich bežnú úroveň bola položka zvyšujúca kúpnu cenu.

Dôležité: Úprava o hodnotu tzv. čistého dlhu a úpravy v pracovnom kapitáli „idú proti sebe“, navzájom sa kompenzujú/regulujú a zabezpečia férovú úpravu ceny tak pre predávajúceho, ako aj pre kupujúceho.

4.1.2 Špecifiká pri SZČO/živnosti v oblasti stanovenia hodnoty/ceny

Medzi špecifiká a zároveň aj problémové oblasti pri ocenení hodnoty živnosti patria:

Cena vlastnej práce:

- Obyčajne platí, že SZČO si nevypláca mzdu z vlastnej živnosti – podnikateľ má príjem v podobe čistých príjmov zo živnosti a nevypláca si mzdu.
- Ak dochádza k transferu živnosti na obchodnú spoločnosť tretej osoby, tak kupujúci môže požadovať znížiť hodnotu živnosti práve o efekt osobných nákladov, ktoré bude treba vyplácať zamestnancovi, ktorý bude u nového vlastníka riadiť alebo vykonávať prevedenú činnosť.
- V tomto prípade sa môže stať, že zahrnutím ceny práce sa živnosť môže stať bezcennou, a to hlavne vtedy, ak nie je predmetom prevodu nejaký významný hnutelný alebo nehnuteľný majetok.

Kontakty a väzby živnostníka, prípadne databáza klientov:

- Niekedy je súčasťou prevodu živnosti aj zoznam klientov (súčasných, bývalých, potenciálnych) alebo dokonca databáza klientov v značnom detaile a kontaktných údajov.
- V tomto prípade je potrebné zvážiť, či tieto údaje majú samostatnú hodnotu alebo ich je možné jednoducho získať na trhu realizáciou vlastného prieskumu, a zvážiť reálnu hodnotu, unikátnosť a najmä pravdepodobnosť, že tieto kontakty budú generovať pre nového vlastníka príjmy.
- Je dôležité si zabezpečiť „transfer“ vzťahu, čo je niekedy veľmi náročné, avšak často to býva požiadavka nového vlastníka podnikania.
- Taktiež je vhodné zvážiť aj konkurenčnú doložku, aby predávajúci živnostník už nemohol ďalej samostatne alebo v prospech iných osôb ako kupujúceho oslovovať tieto kontakty (pod hrozbou sankcie).

Prevod know-how živnostníka alebo rôznych autorských diel a iného nehmotného majetku vytvoreného vlastnou činnosťou živnostníka:

- Je potrebné zvážiť na oboch stranách transakcie, či efekt tohto nehmotného majetku už nie je raz zohľadnený napríklad v predpokladaných budúcich príjmoch, a teda zvýšenie ceny živnosti o tento majetok by bolo dvojité zahrnutie toho istého.
- Je potrebné aj po právnej stránke ošetriť, aby nehmotný majetok viazaný na osobu aj s prvkami autorských práv bol správne transferovaný na nového vlastníka (napríklad rôzne recepty a receptúry pripekároch alebo cukrároch).

Dlhodobý majetok živnostníka – hlavne nehnuteľnosti, pri ktorých je potrebná zvýšená obozretnosť:

- Ak samotná živnosť generuje relatívne nízke príjmy, prípadne príjmy blízke nule, a súčasne funguje živnostník vo vlastných priestoroch (kancelária, sklady, výrobná hala), neznamená to, že prevod by mal byť za nulovú hodnotu.
- Práve v takomto prípade je vhodné použiť majetkovú metódu a stanoviť hodnotu živnosti aspoň na úrovni hodnoty prevádzaného majetku.
- Na druhej strane je potom otázne, či kupujúci kupuje živnosť alebo je to len realitná transakcia.

PRÍKLAD

Ako je možné pristúpiť k oceneniu rôznych typov živností:

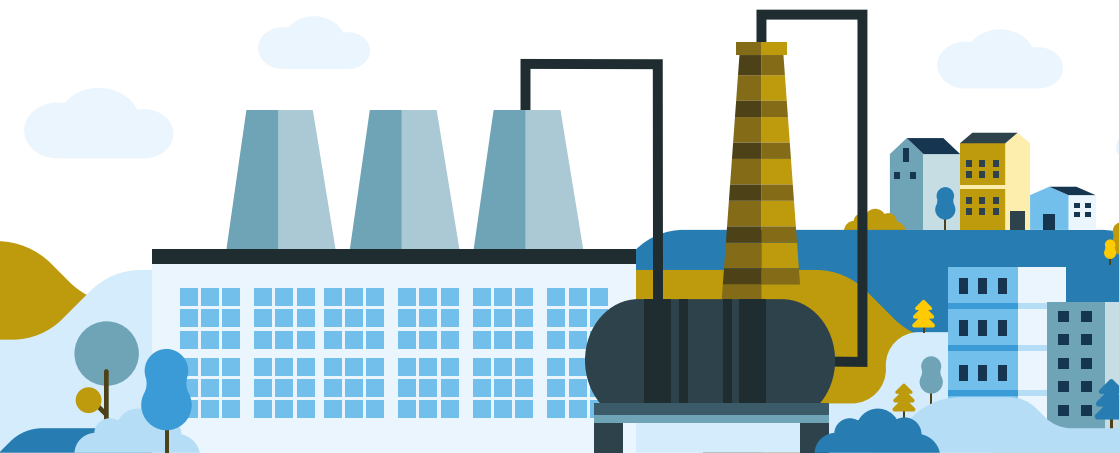
a. SZČO s priemyselnou výrobou vo vlastnej výrobnéj hale v dobrej časti krajského mesta:

1. SZČO za posledné 3 roky zarobila čistý príjem (príjmy mínus výdavky) 100 000 EUR v priemere za rok.
2. Funguje v staršej hale, ktorá je už odpísaná, no má trhovú hodnotu odhadom 1 000 000 EUR.
3. Ak by si SZČO halu prenajímala, tak by platila ročné nájomné na úrovni 80 000 EUR ročne.
4. SZČO počula od svojich známych, že firmy sa predávajú v danom meste za 5-násobok čistého zisku, preto predpokladá, že hodnota jeho živnosti je maximálne 500 000 EUR (ako $5 \times 100\,000$ EUR).

Záver: V tejto situácii by sme odporučili zvoliť kombinovaný prístup k oceneniu, teda samostatne oceniť nehnuteľnosť vo vlastníctve fyzickej osoby a samostatne oceniť hodnotu živnosti v režime, kde by si výrobnú halu prenajímala;

Teda hodnota živnosti pri prevode vrátane nehnuteľnosti by bola:

1. 1 000 000 EUR za budovu,
2. $(100\,000 - 80\,000) \times 5 = 100\,000$ EUR za živnosť/prevádzku samotnú,
3. dokopy 1 100 000 EUR.

b. SZČO sa živí remeselnou činnosťou (realizuje luxusné kúpeľne). Ročne v priemere zarobí 100 000 EUR netto, pričom príležitostne využíva brigádnika.

1. Má táto živnosť hodnotu pri transfere? Za akú hodnotu by bola prevoditeľná?

Záver: Vzhľadom na fakt, že samotný výsledok činnosti SZČO je vlastne jej netto mzda, ktorú ak by zahrnula do výdavkov živnosti, tak samotná živnosť nemá hodnotu pre účely transferu. Ak by bol živnostník napríklad exkluzívny inštalatér patentovanej technológie a súčasne využíval pri práci viac tímov inštalatérov, tak v takomto prípade je možné hovoriť aj o reálnej trhovej hodnote tejto živnosti pre účely transferu.

c. Účtovník zamestnáva 2 zamestnancov/účtovníkov a poskytuje účtovné služby pre rôznych klientov. Klienti majú podpísané paušálne zmluvy na minimálne 1 – 2 roky a sú lojálni. Ročné príjmy od klientov sú 100 000 EUR, ale v roku pred predajom získala SZČO nového významného klienta, ktorý môže navýšiť príjmy o ďalších 50 000 EUR. Ročné výdavky na mzdy a réžiu sú 60 000 EUR. Živnostník si nevypláca mzdu, no sám nevykonáva účtovné činnosti a rieši „len“ základný kontakt s klientmi:

Záver: Pri danom type živnosti odporúčame použiť výnosovú metódu, keďže ocenenie cez majetkovú metódu by bolo nevhodné.

- Upozorňujeme, že pri takýchto typoch živností je racionálne očakávať, že podmienka pre vyplatenie plnej ceny bude zabezpečenie určitej udržateľnosti tržieb/príjmov od klientov.
- Súčasne ocenenie takejto živnosti môže byť na úrovni 4-5 násobku čistých príjmov za predpokladu udržania klientov, ktorí sú dnes „naviazaní“ na osobu živnostníka – majiteľa.
- Efekt nového zákazníka vstúpi do ocenenia za predpokladu udržania zákazníka aj po prevode živnosti a môže predstavovať tzv. podmienenú časť ceny, ktorá sa obvyčajne vypláti v určitom období po prevode.

4.2 Finančný plán ako podklad pre ocenenie a súčasne ako nástroj riadenia u nástupcu

Finančný plán, alebo aj rozpočet (v angličtine Budget alebo Financial plan/forecast) je nástrojom pre:

- **finančné riadenie podnikania** na pravidelnej báze (mesačne /kvar-tálne),
- **riadenie cash-flow a pracovného kapitálu,**
- rozhodovanie o nových investíciách,
- **získanie cudzieho kapitálu** v podobe bankového úveru, štátnej dotácie, zdrojov od súkromného investora,
- **zabezpečenie súladu s legislatívou** – insolvenca, sledovanie pomeru vlastného imania k záväzkom (spoločnosť v kríze),
- **rozhodovanie o výške výplaty zdrojov z podnikania** pre živnostníka a jej načasovanie,
- **rozhodovanie pri expanzii** podnikania,
- **podklad k ohodnoteniu podnikania.**

Vo väzbe na ohodnotenie je finančný plán podnikateľ'a základným vstupom pre tzv. výnosovú metódu stanovenia hodnoty podnikania, lebo táto pracuje s ohodnotením predpokladaných budúcich úžitkov z podnikania. Okrem toho si znalci alebo nezávislí odborníci vyžadujú aj:

- historické údaje (na validáciu plánu) podnikateľ'a;
- informácie o úročených cudzích zdrojoch;
- informácie o významnom majetku, ktorý nie je nutný na samotné podnikanie – napríklad zbierky, obrazy, umelecké diela, drahšie vozidlá nepoužívané výlučne na podnikanie atď.

Zo skúseností vieme, že finančné plánovanie je implementované obyčajne u obratovo väčších podnikateľ'ov hlavne s ohľadom na časovú náročnosť a potrebu kvalitných vstupov z informačných systémov. Menší podnikatelia fungujú s finančným plánom „v hlave“ a vedia si predikovať svoje príjmy a výdavky na kratšie obdobie dopredu.

Finančný plán pre SZČO sa obvyčajne stanovuje na úrovni výkazu príjmov a výdavkov. Postačuje zostaviť 1 výkaz v porovnaní s 3 pri podnikateľoch v podvojnóm účtovníctve, kedy potrebujeme výkaz ziskov a strát, súvahu a prehľad cash-flow. Pre účely ocenenia by mal byť na 3–5 ročné obdobie a pri jeho príprave je potrebné dodržať určité zásady:

a. Príjmy v rozdelení podľa charakteru činnosti podnikateľa, napríklad na typy produktov, služieb, lokalít (tuzemsko, zahraničie):

1. Pri plánovaní príjmov zohľadňujeme historickú výkonnosť, aktuálne zmluvy podpísané so zákazníkmi, zmeny v zákazníckej báze, platobnú morálku a dohodnuté platobné podmienky (splatnosti).
2. Pri plánovaní príjmov zvažujeme kapacitné limity podnikateľa (fyzické, ľudské, nedostatok určitých surovín a pod.).
3. Zvažujeme podľa možností aj vývoj na trhu, konkurenciu, technologické zmeny (napríklad nebudeme uvažovať o náraste príjmov podnikateľa v oblasti tlmočenia a prekladov v čase nástupu umelej inteligencie a instantného tlmočenia).
4. Dbáme na to, aby hlavné tzv. „value drivers“ boli podporené logickými argumentmi a podkladmi. V opačnom prípade to kupujúca strana, nástupca alebo aj oceňovateľ nemusí akceptovať a pripraví si vlastný tzv. stresový scenár ohodnotenia a hodnotu výrazne zníži v neprospech predávajúceho.

b. Výdavky v rozdelení na prevádzkové a investičné výdavky – v hlbšom členení na jednotlivé druhy výdavkov (na materiál, tovar, energie, nakupované služby, osobné náklady, poistenie, dane, úroky z financovania a pod.):

1. Výdavky zvyčajne počítame ako percento z príjmov podľa historickej výkonnosti, prípadne, ak ide o čiastočne alebo úplne fixné výdavky, uvažujeme s fixnými sumami.
2. Pri výdavkoch uvažujeme aj s vplyvom medziročného nárastu cien – inflácie.
3. Pri osobných nákladoch uvažujeme s nárastom do miery, ktorá zabezpečí stabilitu zamestnancov a nespôsobí zvýšenú fluktuáciu a vznik dodatočných výdavkov.
4. Investičné výdavky plánujeme minimálne na úrovni zabezpečenia aspoň základnej reprodukcie, teda na úrovni odpisov existujúceho majetku.
5. Ak sa uvažuje s nárastom produkcie, vyššou produktivitou a pod., tak uvedené by malo byť podporené aj dodatočnými investičnými výdavkami na vybavenie, prípadne aj príslušným softvérom.

c. Pri príjmoch aj výdavkoch neuvažujeme s efektami budúcich inovácií a zlepšení, ktoré dnes nie sú zavedené a obstarané. Neuvažujeme o tom, čo prinesie podnikateľovi produkt, ktorý ešte ani neuviedol na trh.

d. Vo výdavkoch je potrebné uvažovať aj o výdavkoch na splácanie dlhovej služby, teda akú istinu a úroky bude podnikateľ platiť za cudzie zdroje.

Kvalitne spracovaný finančný plán môže slúžiť jednak pre samotné ocenenie podnikania SZČO/podnikateľa, a súčasne si ho môže „adoptovať“ aj nástupca alebo kupujúci podnikania od SZČO na porovnanie **skutočnosti s plánom**.

Často sa stretávame so situáciou, kde sa vzájomne odsúhlasené finančné plány berú do úvahy a vyhodnocuje sa podľa nich splnenie podmienok na vyplatenie tzv. podmienenej časti kúpnej ceny alebo tzv. earn-outs. Tieto earn-outs slúžia na preklopenie očakávaní predávajúceho a kupujúceho od ceny.

Predávajúci chce dosiahnuť čo najvyššiu cenu a predpokladá optimistický vývoj výkonnosti svojho podnikania. Na druhej strane kupujúci chce zaplatiť čo najnižšiu cenu, prípadne zaplatí aj plnú cenu, ale chce mať určitú garanciu, že podnikanie bude fungovať aj po transfere a „odpojení“ predchádzajúceho podnikateľa/živnostníka.

Práve na tento účel je možné dohodnúť tzv. earn-out a nastaviť výplatu časti kúpnej ceny na splnenie finančných ukazovateľov po transfere. Najčastejšie sú to ukazovatele ako dosiahnutá úroveň tržieb (príjmov) alebo čistý zisk, alebo tzv. ukazovateľ EBITDA (zisk pred úrokmi, daňami a odpismi). Ak sa tieto finančné míľniky splnia, tak sa vyplatí zvyšná časť kúpnej ceny.

Práve na zafixovanie týchto míľnikov (finančných cieľov), slúži kvalitne vypracovaný a reálne vystavaný finančný plán. Následne má nástupca možnosť pravidelne sledovať a vyhodnocovať plnenie plánu v porovnaní s realitou. Taktiež môže finančný plán zapracovať do svojich manažérskych reportov a pravidelne dostávať tieto údaje priamo z informačného systému.

4.3 Možnosti financovania prevzatia živnosti nástupcom a riziká spojené s finančným zaťažením pre nástupcu

Formy financovania prevzatia živnosti nástupcom sa môžu líšiť v závislosti od toho:

- a. Či existuje rodinný/blízky vzťah medzi nástupcom a prevádzajúcim živnostníkom,
- b. Či ide o úplne cudziu osobu/tretiu osobu.
- c. Či nástupca má skúsenosti s podnikaním a už nejakú dobu podniká (v inej oblasti, prípadne v blízkej oblasti).
- d. Či ide o nového podnikateľa bez tzv. track-recordu, teda histórie, ktorá by preukázala jeho schopnosti a skúsenosti v biznise.
- e. Či má nástupca možnosť poskytnúť ručenie za cudzie zdroje aj iným hodnotným majetkom (napr. nehnuteľnosťami, ručenie inou osobou atď.).

Pri prevode medzi blízkymi osobami/rodinou sa môžu dohodnúť aj podmienky, ktoré by cudzej osobe neboli priznané – napríklad bezodplatný prevod alebo prevod za minimálnu hodnotu hlboko pod trhovú hodnotu. Je možné dohodnúť si splátky na takej úrovni, aby to nástupcu finančne nezatažilo do takej miery, že podnikanie bude pre neho nerentabilné a nebude prinášať očakávané zdroje pre vlastné živobytie alebo ďalšie investície do rozvoja.

Z pohľadu bankového financovania sa banka/veriteľ inak pozerá na etablovaného podnikateľa s históriou a inak sa pozerá na nováčika, ktorý žiada o prvý úver na podnikanie.

Na nasledujúcej strane uvádzame v tabuľke prehľad najčastejších foriem a spôsobov financovania nástupníctva v živnosti pri zohľadnení vyššie spomenutých rozlišovacích znakov.

Status nástupcu a jeho skúsenosti s biznisom

Formy financovania využívané pri tejto situácii

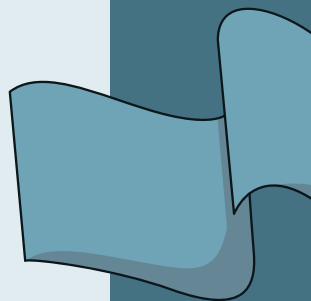
SZČO rodinný príslušník (nový)	SZČO rodinný príslušník (skúsený podnikateľ)	SZČO tretia osoba (nový podnikateľ)	SZČO tretia osoba (skúsený podnikateľ)
Bezodplatný prevod živnosti alebo prevod za minimálnu protihodnotu	Bezodplatný prevod živnosti alebo prevod za minimálnu protihodnotu	Vlastné prostriedky alebo prostriedky od vlastnej rodiny (bezúročné/úročené)	Vlastné prostriedky alebo prostriedky od rodiny (bezúročné/úročené)
Prevod živnosti za odplatu s nastavením splátok (napr. v závislosti od výkonnosti živnosti alebo možnosti nástupcu)	Prevod živnosti za odplatu s nastavením splátok (napr. v závislosti od výkonnosti živnosti alebo možnosti nástupcu)	Komerčný úver z banky (investičný, akvizičný, kontokorent/revolving alebo iné typy podnikateľských úverov, resp. úver pre začínajúcich živnostníkov)	Komerčný úver z banky (investičný, akvizičný, kontokorent/revolving alebo iné typy podnikateľských úverov), kde je možné využiť aj ručenie iným majetkom alebo výkonnosťou existujúceho podnikania
Vlastné prostriedky nástupcu alebo prostriedky od rodiny (bezúročné/úročené)	Vlastné prostriedky alebo prostriedky od rodiny (bezúročné/úročené)		Finančný lízing na prefinancovanie najmä dlhodobého majetku (nového/hodnotného)
Komerčný úver z banky (investičný, akvizičný, kontokorent/revolving alebo iné typy podnikateľských úverov, resp. úver pre začínajúcich živnostníkov)	Komerčný úver z banky (investičný, akvizičný, kontokorent/revolving alebo iné typy podnikateľských úverov), kde je možné využiť aj ručenie iným majetkom alebo výkonnosťou existujúceho podnikania		Pomoc zo strany štátu vo forme dotácií a grantov v spolupráci s fondami EÚ so zameraním sa na segment malých a stredných podnikateľov
	Finančný lízing na prefinancovanie hlavne dlhodobého majetku (nového/hodnotného)		

VIETE, ŽE...?

Existujú aj iné možnosti financovania, ktoré patria medzi menej využívané formy financovania používané v podnikateľskom prostredí, a to napríklad:

- úverové zdroje od súkromných investorov/veriteľov,
- crowdfundingové financovanie ako nové formy financovania (ktoré môžu byť nedostupné pre podnikateľov bez reálnej histórie a skúseností s podnikaním),
- investície od private equity/venture capital investorov/angel investorov priamo alebo formou tzv. konvertibilných úverov,
- zdroje od tichého spoločníka.

TIP

Je vhodné sa poradiť aj s daňovým poradcom v prípade foriem financovania a spôsobu, ako bude toto financovanie štruktúrované. Jedna vec je získať financovanie, iná môže byť zabezpečiť, aby úroky z úveru boli aj plne daňovo uznateľným výdavkom, čo v niektorých prípadoch nie je možné.

**TIP PRE ZAČÍNAJÚCEHO
PODNIKATEĽA**

Príspevok na začatie podnikania poskytujú príslušné úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, avšak je potrebné spĺňať niekoľko podmienok, napr. aspoň 3 mesiace byť zapísaný v evidencii uchádzačov o prácu, evidencia minimálne 12 mesiacov (vzťahuje sa na tých žiadateľov o príspevok, ktorí 6 mesiacov pred zaradením do evidencie ukončili, prípadne pozastavili vykonávanie podnikateľskej činnosti), plán vykonávať živnosť v súlade s pravidlami živnostenského zákona a prevádzkovať ju bez pozastavenia minimálne 2 roky. Výška príspevku sa pohybuje v rozpätí od 2 425,44 EUR po 8 084,80 EUR v závislosti od kraja a jeho miery evidovanej nezamestnanosti.

10 odporúčaní pri preberaní nástupníctva

Profesionalizujte správu, organizáciu, procesy a systémy vo vašom podnikaní ako prípravu na jeho odovzdanie.

Nástupníctvo vašej živnosti riešte vopred, neodkladajte ho na poslednú chvíľu.

Zapojte mladšiu generáciu do života podnikania čo najskôr – profesijne aj emočne. Umožnite zapájanie členov rodiny do rozhodovacích procesov, aby získali praktické skúsenosti vo vašom podnikaní.

Porad'te sa s odborníkmi, ktorí vám pomôžu prejsť procesom nástupníctva komplexne, vo všetkých oblastiach.

Odvzdajte firmu v dobrej kondícii. Bud'te aktívni a nápomocní nástupcovia aj po odovzdaní vášho podnikania.

Zvoľte si najvhodnejšiu formu odovzdania podniku. Vyhodnoťte právne, daňové a finančné dôsledky možných alternatív nástupníctva.

Do procesu rozhodovania o nástupníctve zapojte najbližšiu rodinu, čím minimalizujete riziko konfliktov v rodine a zároveň si zabezpečíte včasné a plynulé nástupníctvo.

Zlad'te svoje očakávania na hodnotu vášho podniku s nezávislým pohľadom (odborník na oceňovanie firiem) v prípade transferu na inú osobu.

Zvažujte možné riziká vyplývajúce z bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

Dohoda dedičov a spolupráca s notárom urýchlia skončenie dedičského konania.

SLOVAK | BUSINESS | AGENCY

Slovak Business Agency (SBA) predstavuje v Slovenskej republike najstaršiu a najvýznamnejšiu špecializovanú inštitúciu v oblasti podpory malého a stredného podnikania (MSP). Za jej vznikom v roku 1993 stála nielen spoločná iniciatíva EÚ a vlády SR, ale aj jej zakladajúci členovia – Ministerstvo hospodárstva SR, Združenie podnikateľov Slovenska a Slovenský živnostenský zväz.

VÍZIA SBA

SBA chce byť prvou voľbou slovenských firiem pri vzniku a rozvoji ich podnikania.

Slovak Business Agency realizuje svoju činnosť v troch základných oblastiach: finančné služby, nefinančné služby a tvorba podnikateľského prostredia. Cieľovou skupinou sú nielen existujúci malí a strední podnikatelia, ale aj tí, ktorí by chceli začať podnikateľ, ako aj široká verejnosť.

FINANČNÉ SLUŽBY

SBA ponúka mikropôžičky za výhodnejších podmienok malým podnikateľom už od roku 1997.

NEFINANČNÉ SLUŽBY

SBA poskytuje:

- expertné služby pre podporu rodinných firiem,
- rôzne druhy individuálneho a skupinového poradenstva, ktoré klientom pomáhajú zorientovať sa v základných otázkach pri rozbehu podnikania a jeho rozvoji,
- vouchre s cieľom rozvíjať podnikanie, zlepšovať procesy, zväčšať obehové hospodárstvo a i.
- aktivity na podporu digitalizácie a podnikania v online priestore,
- podporu vzdelávania k podnikaniu a rozvoja podnikavosti a podnikateľských kompetencií a mnohé iné.

TVORBA PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA

SBA realizuje:

- monitorovanie podnikateľského prostredia,
- analýzy a prieskumy orientované na problematiku malého a stredného podnikania, analýzy dopadov regulácií na MSP a tvorbu alternatívnych riešení,
- medzinárodné projekty, ktoré na Slovensko prinášajú myšlienky iniciatívy Small Business Act.

PODPORA RODINNÝCH FIRIEM

SBA je od roku 2017 realizátorom Schémy na podporu rodinného podnikania v SR. Vďaka nej majú možnosť získať bezplatné poradenstvo a odbornú pomoc rodinné podniky, ktoré riešia otázky spojené s nástupníctvom a s generačnou výmenou, hľadajú možnosti rozvoja potenciálu členov rodinného podniku, plánujú integrovanie profesionálneho manažmentu alebo pripravujú transfer vlastníctva.

Na pomoc rodinným firmám zriadila SBA vo svojich priestoroch „**Kontaktné miesto pre rodinné podniky**“, na ktorom je možné získať aktuálne informácie o podpore.

Adresa kontaktného miesta

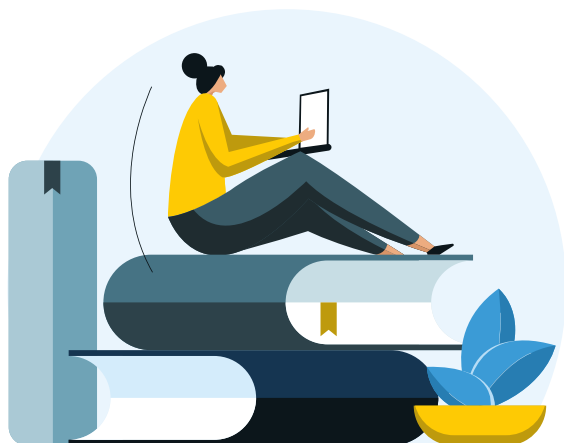
Slovak Business Agency
Trnavská cesta 100
821 01 Bratislava

e-mailová adresa: rodingnepodnikanie@sagency.sk
tel.: 02 / 203 63 122

Viac informácií o službách ako aj kontakty je možné nájsť na stránke www.npc.sk alebo www.sagency.sk

Zakladatelia Slovak Business Agency

Rodinné podnikanie
Najnovšie články

TREND

Rodinné firmy
Najnovšie články

Publikácie
Rodinné firmy

POZNÁMKY:

Strana 57

[1] Pre zjednodušenie pod pojmom „**podnikanie**“ v daňovej časti publikácie rozumej obe formy samostatnej zárobkovej činnosti:

- výkon **podnikania** podľa § 6 ods. 1 zákona o dani z príjmov najmä na základe živnostenského zákona, ale aj na základe iných predpisov, a tiež
- výkon **inej samostatnej zárobkovej činnosti** podľa § 6 ods. 2 zákona o dani z príjmov, kam spadajú niektoré profesie ako napr. znalci, tlmočníci, športovci a pod.

[2] Pod pojmom „**podnikateľ**“ alebo „**živnostník**“ rozumej širšie SZČO, či už podnikajúcu alebo vykonávajúcu inú samostatnú zárobkovú činnosť.

[3] Predmetom prevodu môže byť podnik alebo len časť podniku. V niektorých situáciách totiž je záujmom podnikateľa niektoré vybrané zložky majetku či záväzkov si ponechať ešte v podnikaní, prípadne presunúť do osobného vlastníctva mimo podnikania.

Strana 61

[4] Pokiaľ predávajúcim je tuzemská osoba – neplatiteľ DPH, transakcia nepodlieha DPH a za bežných okolností ani nevstupuje do obratu počítaného pre účely registrácie k DPH predávajúceho.

Strana 63

[5] Predaj obchodného podielu nadobudnutého po 1.1.2004 podlieha dani z príjmov FO a odvodom. Odporúčame konzultovať s odborníkom vhodné nastavenie „exitu“ zo spoločnosti prijímajúcej vklad.

[6] Uplatňovanie pôvodných cien pri cezhraničných vkladoch si vyžaduje splnenie viacerých podmienok. Dôsledkom je nezdanenie „precenenia“ na strane vkladateľa a uplatňovanie daňových výdavkov v s. r. o. vychádzajúc z pôvodných cien. Cezhraničné vklady sú v praxi ešte o niečo zložitejšie na realizáciu a nesú so sebou viaceré úskalía, ktoré je potrebné vyhodnotiť ešte pred realizáciou transakcie, často v spolupráci aj so zahraničným poradcom.

Strana 64

[7] Upozorňujeme, že zákonom vymedzené aktivity (napr. predaj obchodného podielu v s. r. o. pod hodnotu finančného majetku) majú za následok povinnosť jednorazovo zdaňiť zvýšnú – nezdanenú časť „precenenia“.

SLOVAK | BUSINESS | AGENCY

Trnavská cesta 100, 821 01 Bratislava

+421 2 203 63 100

www.sbagency.sk

www.npc.sk

Prvé vydanie: 2025/2026

